

HET FENOMEEN NIJNTJE

The phenomenon Miffy

Fenomén Miffy

Bakalářská práce

Praktická nizozemská filologie

Eliška Šrubařová

Vedoucí práce: PhDr. Eva Brázdová Toufarová

OLOMOUC 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem v ní uvedla veškeré použité zdroje.

V Olomouci dne 3. 5. 2017

Eliška Šrubařová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala PhDr. Evě Brázdové Toufarové za její úsilí, trpělivost a cenné rady, které velmi pomohly vzniku této práce. Rovněž bych ráda poděkovala Mgr. Pavlíně Knap-Dlouhé, Ph.D za zapůjčení několika publikací.

A v neposlední řadě děkuji také své rodině a přátelům za jejich nekonečnou podporu.

Inhoud

Inleiding.....	7
1. Kinder- en jeugdliteratuur	9
1.1 Definitie.....	11
1.2 Functies van kinder- en jeugdliteratuur.....	11
1.3 Psychische ontwikkeling en leesfasen	13
1.4 Dierlijke motieven in kinder- en jeugdliteratuur.....	16
1.5 Menselijke aspecten van dierlijke personages	17
1.6 Prentenboeken	19
2. Dick Bruna.....	23
2.1 Familie.....	24
2.2 Studie.....	26
2.3 A.W. Bruna Uitgevers.....	28
2.4 Boekomslagen	28
2.5 Mercis publishing.....	30
2.6 Inspiratie.....	31
1.7 Prijzen en onderscheidingen	32
2.7 Goede doelen.....	32
3. nijntje.....	35
3.1 Het ontstaan van nijntje.....	35
3.2 De vorm van nijntje.....	36
3.3 De vorm van de nijntjereeks in het algemeen	36
3.3.1 De titels	37
3.3.2 Tekst.....	38
3.4 nijntje.....	38
3.5 nijntje in de dierentuin	39
3.6 nijntje op school	40

3.7	nijntje gaat logeren	41
3.8	opa en oma pluis.....	42
3.8.1	opa en oma pluis in dialect	43
3.9	lieve oma pluis	43
3.10	nijntje in het museum	44
3.11	nijntje en nina	45
3.12	nijntjereeks	46
3.13	nijntje en musicals.....	46
3.14	Het nijntje museum	48
3.15	nijntje de film	48
3.16	nijntje en media	49
3.17	nijntje over de Nederlandse grens	49
3.17.1	Vertalingen van nijntje.....	49
3.17.2	nijntje en Tsjechië	50
3.17.3	nijntje wordt patroon.....	51
3.17.4	nijntje en Japan	52
	Conclusie	53
	Resumé.....	60
	Summary.....	61
	Bronnen.....	54
	Primaire literatuur	54
	Secondaire literatuur	55
	Internetbronnen	56
	Lijst van tabellen.....	62
	Bijlagen.....	63
	Lijst van bijlagen.....	63
	Bijlage 1 <i>Dick Bruna</i>	64

Bijlage 2 <i>nijntje</i>	65
Bijlage 3 <i>nijntje in het museum</i>	66

Inleiding

Nijntje is één klein konijn, dat door Dick Bruna gecreëerd is. Hij heeft over haar meer dan 30¹ prentenboeken gemaakt. Nijntje is positief, lief, en in haar avonturen kunnen veel kinderen zich makkelijk herkennen. Nijntje is zodanig populair dat ze één van de symbolen van Nederland is geworden. In de loop der jaren kreeg ze niet alleen volledige konijnenfamilie maar ook veel verschillende vrienden. Ze verschijnt niet alleen in boekjes, maar ze heeft ook haar museum, film, musicals, zelfs een applicatie voor smartphone. Standbeelden van haar zijn door het hele Utrecht zijn te vinden en boekjes over haar levensvreugde verschijnen overal ter wereld.

Dit werk analyseert nijntjes positie in de kinder-en jeugdliteratuur, haar belang voor de ontwikkeling van kinderen en haar positie in op het cultuur veld. Ik onderzoek de inhoud van geselecteerde nijntje boeken. Ik stel me enkele vragen over de bewerking van Bruna's werk aan. Ik besteed mijn aandacht aan de boodschap van de verhalen.

Deze bachelorscriptie wordt in drie hoofdstukken verdeeld. Het eerste hoofdstuk behandelt de kinder-en jeugdliteratuur (verder KJL). Er wordt een definitie van de KJL gegeven en er worden tevens haar functies besproken. Verder wordt er de geschiedenis van de KJL in het kort geschetst. In dit hoofdstuk worden ook dierlijke motieven en personages in de KJL behandeld.

Het tweede hoofdstuk behandelt het personage van Dick Bruna. In het kort wordt er zijn leven, zijn beroemde boekomslagen, zijn werk voor goede doelen, zijn betrekking in A.W. Bruna Uitgevers en het verband met Mercis Publishing bv voorgesteld.

Het onderwerp van het derde hoofdstuk is nijntje zelf. Ik beschrijf het ontstaan van haar en haar vorm, karakteristiek van nijntje, dan het vorm van nijntjereeks in het algemeen (de uitvoering en gebruikte taal). Dan probeer ik haar belang voor kinderen te analyseren. Voor deze doelen heb ik acht boeken gekozen, die ik interessant vind. De eerste is *nijntje*, want het is het helemaal eerste boek en de lezer ontmoet nijntje, haar ouders maar ook de hele stijl van Bruna. Het tweede gekozen boek is *nijntje in de dierentuin*, want het behoort ook tussen de eerste boeken over nijntje. Het derde boek is *nijntje op school*, want het begin van het naar-school-gaan is een belangrijk moment

¹Zie *Boeken van Nijntje* [online]. Geraadpleegd op 3 maart 2017 van <<https://www.nijntje.nl/boeken?s=nijntje>>.

in het kinderleven. In *nijntje gaat logeren* heeft nijntje een vriendin en ze slaapt buiten haar eigen huis, en dat zijn dingen die tot het zelfstandig worden. *Opa en oma pluis* heb ik gekozen omdat oma en opa een groot deel in het leven van elk kind vormen. Bovendien heeft mij dit boek geboeid dankzij de versies in de Nederlandse en Vlaamse dialecten. *Lieve oma pluis* koos ik zonder het twijfelen. Wegens de dood als thema is het een uniek en krachtig verhaal, misschien van het grootste belang. *Nijntje in het museum* heb ik gekozen omdat nijntje daar naar het kunstmuseum gaat. De laatste boek aan dat ik mijn aandacht schenk is *nijntje en nina*, waarin nina optreedt, een donkere vriendin van nijntje.

In dit hoofdstuk interesser ik me ook voor de overstekken naar cultuur en het alledaagse leven.

Het doel van dit werk is de totale ontleding van nijntje als een fenomeen, de analyse van enkele boeken over haar, de invloed van Bruna's jeugd en familielevens aan zijn werk.

1. Kinder- en jeugdliteratuur

De wereld van sprookjes, droomachtige verhalen en avonturen met goede einden. De wereld waar alles is mogelijk. Maar wat betekent het begrip kinder- en jeugd literatuur, wat is het verschil tussen kinderliteratuur en jeugdliteratuur, wie zijn de ontvangers/recipienten? Wat zijn kenmerken van de KJL en hoe functioneren de kinderboeken überhaupt? Dat zal ik hier vaststellen.

De opkomst van KJL begon rond de 18^e eeuw onder invloed van pedagogische vernieuwingen die meer aandacht op de lees materialen voor jongeren vestigden.

Vaak wordt Hieronymus van Alphen en zijn werk *Proeve van Kleine Gedigten voor kinderen*² van 1778 als de vader van Nederlandse kinderliteratuur genoemd.³ Omdat hij ook vader was, wilde hij iets moois en ook leerrijks en inhoudsvols voor kinderen van vijf tot tien schrijven. Hij schreef anoniem vierentwintig gedichtjes zonder enige illustratie die veel succes behaalden.⁴ Nog in hetzelfde jaar schreef hij het vervolg van zijn gedichten voor kinderen dat *Vervolg* hette waar hij zijn naam liet weten.⁵

Pas de 19^e eeuw verscheen de mening dat KJL educatief moet zijn om de jeugd zo snel mogelijk tot de volwassenheid te vormen.⁶ Veel van deze verhalen klinken griezelig, maar hebben een duidelijk afschrikwekkend doel. De bekendste is *Piet de Smeerpoets* van Heinrich Hoffmann (ca. 1875). Deze eeuw was voor de KJL van groot belang. De kinderen zullen van de literatuur niet alleen plezier maar ook zedelijke en religieuze opvoeding krijgen en de auteur moet vriendelijk zijn. Er werden veel boeken vertaald, die bij jonge lezers zeer populair werden, bv. *Robinson Crusoe*⁷ en *Gullivers reizen*⁸. Deze boeken waren oorspronkelijk niet voor de kinderen

² VAN ALPHEN, Hieronymus. *Proeve van Kleine Gedigten voor Kinderen*. 1778.

³ BEKKERING, Harry, Nettie HEIMERIKS, Willem van TOORN. *De Hele Bibelebontse berg: de geschiedenis van het kinderboek in Nederland & Vlaanderen van de middeleeuwen tot heden*, p. 11.

⁴ VAN ALPHEN, Hieronymus. *Kleine gedigten voor kinderen* (1998). Zie *DBNL digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren* [online]. Geraadpleegd op 2februari 2017 van <http://www.dbnl.org/tekst/alph002klei01_01/alph002klei01_01_0071.php>.

⁵ VAN ALPHEN, Hieronymus. *Vervolg*. 1778.

⁶ Kinder- en jeugdliteratuur. Zie *DBNL digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren* [online]. Geraadpleegd op 27 januari 2017 van <http://www.dbnl.org/tekst/bork001lett01_01/bork001lett01_01_0012.php#k043>.

⁷ DEFOE, Daniel. *The Life and Strange Surprizing Adventures of Robinson Crusoe, of York*. 1719.

bedoeld, ze behoren tot de niet intentionele KJL⁹. In deze tijd ontstonden de voor ons al vanzelfsprekende kindertijdschriften. Als voorbeeld kunnen we noemen: *De Kindercourant* (1850–1905), *Voor de Lieve Kleinen* (1859–1928) en *De Kindervriend* (1887–1928).¹⁰ In de boeken werden illustraties toegevoegd, met het doel om de kinderen meer te amuseren dan te onderwijzen. De kinderen van toen vonden deze innovatie gezellig. Door de bloei van illustratie ontstonden de eerste prentenboeken. In de negentiende eeuw zijn cca negenduizend¹¹ boeken voor de kleinsten gemaakt.

In de 20^e eeuw gingen de auteurs zich in kinderboeken specialiseren. De KJL maakt sindsdien als een vast deel uit van de literatuur. De schrijfster, journaliste en boekcritica Mirjam Noorduijn heeft de situatie in leuke treffende wijs uitgedrukt: "*Uiteindelijk was iedereen het er wel over eens dat kinderen geen halve mensen zijn. Dat alle emoties die volwassenen kennen, emoties zijn die kinderen ook kennen. En dat kinderboeken dus geen halve boeken zijn en kinderboekenschrijvers dus geen halve schrijvers.*"¹² Als de meest populaire auteurs, die vooral voor kinderen schrijven, kunnen we melden Annie M.G. Schmidt, Bart Moeyaert, Jaap ter Haar, Thea Beckman, Jan Terlouw, Willem Wilmink, Henk Barnard, Guus Kuijer en natuurlijk Dick Bruna. Met het schrijven voor kinderen zijn eveneens uitgeverijen verbonden, die zich op het uitgeven van de KJL concentreren, bijv. *Lemniscaat*, *Van Holkema & Warendorf*, *Van Goor*.

Op het gebied van wetenschap wordt nu aan KJL ook aandacht gevestigd. Er zijn niet alleen naslagwerken maar ook tijdschriften die het KJL-terrein succesvol beschrijven. Bijvoorbeeld *Verkenningen op het gebied van de jeugdliteratuur* (vanaf 1970), *Refleks* (vanaf 1976) en *Leestekens* (vanaf 1981).

⁸ SWIFT, Jonathan. *Gulliver's Travels*. 1726.

⁹ Voor meer informatie zie p. 9.

¹⁰ Kinder- en jeugdliteratuur. Zie *DBNL digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren* [online]. Geraadpleegd op 27 januari 2017 van <http://www.dbnl.org/tekst/bork001lett01_01/bork001lett01_01_0012.php#k043>.

¹¹ PRINSEN, P.J. *Leerwijze om kinderen te leren lezen*, 1818; *Spiegel Historiae* 9, 1974.

¹² NOORDUIJN, Mirjam. *Een blik gericht op de horizon: Kinder- en jeugdliteratuur in de Lage Landen*. p. 5.

Aan de universiteiten in Nederland en België kan man niet alleen lezingen¹³ met de thematiek van KJL volgen maar er bestaat ook zelfs de masterstudie in het vak *Jeugdliteratuur*.¹⁴

1.1 Definitie

Meestal wordt de kinder- en jeugdliteratuur samen gepresenteerd als een genre, maar de jeugdliteratuur verwijst zowel naar de kinder- als naar de adolescentliteratuur voor jongeren van twaalf tot en met zestien jaar. De kinderliteratuur heeft verwijst naar de boeken en teksten voor lezers vanaf de peuterleeftijd tot twaalf jaar.¹⁵ Maar toch wordt het begrip kinderliteratuur vaak genoeg gebruikt als afkorting van kinder- en jeugdliteratuur.

De kern is de **intentionele**¹⁶ KJL. Het omvat het werk dat voor kinderen opzettelijk bedoeld is. Het is voor kinderen geschreven en het wordt door hen gelezen, maar het kan ook door volwassenen voorgelezen en gelezen worden

De **niet intentionele**¹⁷ KJL telt de teksten die oorspronkelijk voor volwassenen waren geschikt maar ze werden een deel van KJL door het onderwijs. Het gaat om onder andere de mythes, de legendes en de Bijbelse verhalen.

1.2 Functies van kinder- en jeugdliteratuur

De functies van de KJL blijven gelijk aan algemene literaire functies, maar ze zijn een anders aangepast.

De meest belanghebbende functies zijn de ontspannende, creatieve, emotieve, informatieve, opvoedende en esthetische functie.¹⁸

¹³Zie *Jeugdliteratuur* [online]. Geraadpleegd op 26 maart 2017 van <<https://www.uantwerpen.be/popup/opleidingsonderdeel.aspx?catalognr=1013FLWTLA&taal=nl&aj=2015>>.

¹⁴Zie *Jeugdliteratuur* [online]. Geraadpleegd op 26 maart 2017 van <<https://www.tilburguniversity.edu/nl/onderwijs/masteropleidingen/jeugdliteratuur/>>.

¹⁵ GORP, Hendrik van. *Lexicon van literaire termen: stromingen en genres, theoretische begrippen, retorische procédés en stijlfiguren*. p.201–202.

¹⁶ PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*, p. 275.

¹⁷ Ibidem.

De ontspannende functie¹⁹ hangt samen met het amusement en ontspanning. Het is de reden waarom de kinderen en jeugd lezen, ze zoeken naar ontspanning. Kinderen kunnen door boeken lachen, en een fantasiewereld bieden. Spanning en humor zijn hier de aantrekkelijkste factoren. Daardoor kunnen kinderen het dagelijkse leven achter de rug laten en iets speciaals beleven en in hun eigen visie origineels. De boeken kunnen ook de emotionele functie hebben.²⁰

De creatieve functie²¹ berust op het stimuleren van kinderfantasie. Deze functie is vastgebonden aan originaliteit. De verhalen lokken de kinderen om hun eigen verbeeldingen rond de plot te bedenken. Ze laten de lezers het verhaal zelf verzinnen en hun eigen gevoelens in voeren, zodat het ook hun verhaal wordt. Door realistische verhalen leren de lezers zichzelf kennen en worden empathischer. Bovendien speelt hier het taalgebruik ook een rol. Het leidt tot verrijking van creatievere taalgebruik bij de kinderen.²²

De emotionele functie²³ vertoont zich via de inleving. De lezers ervaren tijdens het lezen een emotioneel proces, waarbij ze zich identificeren kunnen met de personages en hun gebeurtenissen, en ze kunnen zich inleven in gevoelens van personage. Door de inleving in het verhaal kan de lezer huilen, bang zijn, lachen of sympathie voelen. Van de personages kunnen ze ook een beeld van genegenheid en inspiratie krijgen. Voor de jongste lezers, in leeftijd van kleuter en peuter geven de boeken een gevoel van veiligheid. De held komt na een avontuur terug thuis waar zijn liefdevolle familie wacht en een gezellig bed. Oudere kinderen kunnen zich in de romans vinden. Ze kunnen hun helpen met de kennismaking van de gevoelens van een eerste liefde door de inleving in de plot. Eveneens helpen de boeken met de verwerking van verdriet en triestige ervaringen. Namelijk bij pubers werkt het op de manier van tonen dat ook iemand anders gelijke problemen heeft en dat ze dus niet alleen zijn zonder de behoefte aan het praten over hun problemen (school, liefde, seks,

¹⁸ VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*, p. 16–22.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

puberteit) met iemand anders, bijv. met hun ouders. Ze kunnen ook in ergere situaties met verdriet van verlies helpen. Ze bieden troost.²⁴

De informatieve functie²⁵ is georiënteerd naar kindernieuwsgierigheid en het verlangen naar kennis, dus de boeken proberen om te corresponderen met hun behoeften. De kinderen leren niet alleen over de wereld heen, maar ook over zichzelf. Deze functie vertoont zich best in encyclopedieën, waar duidelijk is dat het doel het overhandigen van kennis aan de jonge lezers in een interessante vorm is. De informatieve functie vat nog een belangrijk aspect op en dat de taal verrijking is. De kinderen nemen nieuwe woorden en wendingen over, die later in de richting van ingewikkelde poëtische benamingen en bloemige woordenschat gaan.²⁶

De opvoedende functie²⁷ helpt met de vorming van moraal en levenswaarden. De thema's zijn vooral schuld, rechtvaardigheid, respect en verantwoordelijkheid. Een goed voorbeeld zijn sprookjes waarin goed en kwaad strijden, goed altijd wint en wordt beloond. Kwaad wordt gestraft.²⁸

Voor **de esthetische functie**²⁹ is kenmerkend de houding voor een ervaring van inhoud en vorm. Deze functie is gebaseerd op creativiteit, fantasie en schoonheid. Er worden niet alleen de taal maar ook illustraties bedoeld. Esthetische functie geeft aan het boek de uiteindelijke vorm en scheidt een evenwicht tussen de andere functies.³⁰

1.3 Psychische ontwikkeling en leesfasen

De eigen mensontwikkeling kan in enkele fasen verdeeld worden. Voor elke fase zijn er specifieke kenmerken. In de loop van het leven loopt mens door aanmerkelijk verschillende perioden, die volgens biologische, sociale en psychologische

²⁴ VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*, p. 16–22.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem.

³⁰ Ibidem.

veranderingen kunnen geclassificeerd zijn. Hier beschrijf ik de groei van kind met het belang aan hun literaire ontwikkeling.

Prenatale fase³¹: In deze fase worden alle nodige voorwaarden voor zelfstandig leven van de foetus. Hersenen ontwikkelen door de hele fase en opmerkzaam tegen alle invloeden. In de laatste maanden van de prenatale fase is de foetus in staat tot de waarneming met alle zintuigen. Voor toekomstige literaire ontwikkeling is in deze fase belangrijk dat moeder kalm tegen het kind praat, eenvoudige liedjes zingt en verhaaltjes vertelt. De communicatie tussen de moeder en het kind moet heel sterk zijn.³²

Pasgeboren en zuigelingen fase³³: duurt cca van een maand tot het eerste levensjaar. Voor de pasgeborenen is karakteristiek hun aanpassing aan nieuwe omgeving. Van de literaire kijk is voor deze fase de bloei van perceptie belangrijk, die loopt als een deel van het leren. De ouders lezen aan het kind de schoot- en wiegeliedjes voor. Niet alleen de relatie tussen ouder en kind wordt sterker, maar ook kinderen horen het geluid van woordjes en klanken aan.³⁴

Vroege kindertijd of peuterfase³⁵: de tijd van één tot drie jaar. De peuter streeft naar zelfrealisatie. Voor de peuterleeftijd is ook symbolisch het "zoals" spelletje, dat de cognitieve functies heeft. Het vermogen om de symbolen te begrijpen en te onthouden is ook de voorwaarde voor de ontwikkeling van de spraak. De peuter moet verbale uitdrukkingen onthouden en leren hoe ze correct gebruiken. Hiermee hangt samen de groei van hun taalkennis, die in deze leeftijd verrijkt. Kinderen hebben de behoefte om de omliggende wereld te beschrijven, dus het is geschikt om hun behoefte te ondersteunen met versjes, raadsels of korte sprookjes. Het lezen van een boek zal niet langer dan vijf minuten duren, want dan verliest het kind zijn attentie. De voornaamste rol spelen prentenboeken, die soms ook het taak als een speelgoed vervult. In deze leeftijd beginnen de peuters zelf korte verhaaltjes te vertellen. Prentenboeken stimuleren ze om zelf te fantaseren.³⁶

³¹ BESEDOVÁ, Petra. *Literatura pro děti a mládež ve výuce cizích jazyků*, p. 22–26.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

Kleuterfase³⁷: van drie tot zes jaar. Voor deze fase is fantasie die is nog niet beperkt met logica opvallend. Kinderen leren door alomtegenwoordige spelletjes. De periode van voorschoolse leeftijd uit zich met de ontwikkeling van geheugen en vermogen om te leren. Typisch voor deze leeftijd zijn vooral sprookjes, prentenboeken en makkelijke encyclopedieën. Dankzij deze maken kinderen kennis met de alledaagse realiteit. Kinderen hebben angst van de omliggende wereld, voor ziekte, dood of verminking. Volgens psychoanalytici helpen sprookjes deze angsten overwinnen.³⁸ In sprookjes wint altijd het goede en dat dient als troost en brengt een gevoel van veiligheid. Ook de prentenboeken verbeelden en dan overwinnen deze angsten.³⁹

Schoolkindfase: van zes tot twaalf jaar. Nu opent zich de grote wereld van de literatuur. Kinderen kunnen nu zelf lezen en dus ook zelf kiezen wat ze graag willen lezen. De school speelt in deze fase een hoofdrol in de cognitieve ontwikkeling. De kinderen maken er kennis met een massa nieuwe informatie en ontwikkelen er nieuwe vaardigheden. Talrijke informatieve boeken ondersteunen en stimuleren deze ontwikkeling.⁴⁰ In deze fase zijn nog steeds verhalen populair, maar voegen ze fantasieverhalen, strips — Hergé's Kuifje, Willy Vandersteens Suske en Wiske, avonturenverhalen toe.

Adolescentie: het is de fase tussen kindertijd en volwassenheid, van twaalf tot achttien jaar, de belangrijkste opgave voor de adolescent is het zoeken naar zijn eigen identiteit.⁴¹ Voor deze tijd is significant het rebelleren en houden aan een idool. Volgens Jan van Coillie speelt een zoektocht naar identiteit een cruciale rol en dat weerspiegelt zich in de boekkeuze.

"Deze zoektocht naar een identiteit verklaart de belangstelling van jeugdige lezers voor boeken waarin de jonge hoofdfiguur op zoek is naar zichzelf. In deze boeken herkennen ze veel van hun eigen twijfels, wensen en emoties. Maar ze worden er ook geconfronteerd met nieuwe ideeën en vinden er alternatieve oplossingen voor

³⁷ BESEDOVÁ, Petra. *Literatura pro děti a mládež ve výuce cizích jazyků*, p. 22–26.

³⁸ VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*, p. 54.

³⁹ BESEDOVÁ, Petra. *Literatura pro děti a mládež ve výuce cizích jazyků*, p. 22–26.

⁴⁰ VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*, p. 54.

⁴¹ *Ibidem*, p. 74.

hun problemen. Omdat elk boek weer anders is, leren ze ook relativeren."⁴² In deze fase worden vaak boeken van Miep Diekmann g, Aidan Chambers, Peter Pohl en Per Nilsson gelezen.

1.4 Dierlijke motieven in kinder- en jeugdliteratuur

Vanuit het oogpunt van Westerse landen is het niet verrassend dat dieren zo veel plaats in KJL innemen. Dieren worden beschermd en als troeteldieren gehouden. De gelijkenis tussen jongen en kinderen is waarneembaar. Allebei zijn in de eerste momenten van hun leven weerloos, de ouders moeten voor ze zorgen. Dat zou ook een reden voor de populariteit van dierlijke motieven in KJL kunnen zijn.

William Steig,⁴³ de auteur van *Abel's Island* (1976), een verhaal over muis die op een strand steken bleef, zei: "*I think using animals emphasizes the fact that the story is symbolic - about human behaviour. And kids get the idea right away that this is not just a story, but that it's saying something about life on earth ... When you write about a dog, you're really writing about a child, because a dog's mature when it's only a year old.*"⁴⁴

De wereld van kinderliteratuur wordt met afwijkendste dieren bewoond. Met dieren die elkaar als mensen behandelen en die menselijke eigenschappen en emoties krijgen. In het kader van de KJL bestaat er v. het genre **natuursprookje** waarin dieren, planten, bloemen en bomen een stem krijgen en uitdrukking geven aan het geloof in een bezielde natuur. De kennis van de natuur werd in het verleden verplicht op school en dit thema werd een onderdeel van KJL⁴⁵. De sporen van deze ontwikkeling zijn al te vinden in *Van den vos Reynaerde* en in *Gullivers reizen*.

⁴² VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*, p. 74.

⁴³ William Steig (Brooklyn, 14 november 1907–Boston, 3 oktober 2003), Amerikaanse striptekenaar, illustrator en auteur van meer dan 30 kinderboeken. Tot zijn bekendste werken behoren *Sylvester and the magic Pebble* (1969) en *Shrek!* (1990).

⁴⁴ HUNT, Peter, Sheila G. Bannister. RAY. *International companion encyclopedia of children's literature*, p. 293.

⁴⁵ PARLEVLIET, Sanne. *Meesterwerken met ezelsoren: bewerkingen van literaire klassiekers voor kinderen 1850-1950*, p. 260.

Volgens Jan van Coillie is het dierenverhaal een verhaal waarin dieren de hoofdrol spelen.⁴⁶ Vaak speelt zo een verhaal zich af in een wereld zonder mensen. Onder dierenverhalen vallen ook verhalen waarin dieren een belangrijke rol spelen, meestal als vriend of vijand van mensen. Er bestaan zowel fantasieverhalen als realistische verhalen over dieren. Al in de ABC-boeken en in hanenboeken van de veertiende eeuw verschenen er dieren. Bovendien zijn dieren vaak belangrijke personages in andere genres.⁴⁷⁴⁸

1.5 Menselijke aspecten van dierlijke personages

In de KJL worden dieren vermenselijkt. Welke menselijke motieven en eigenschappen de dieren wel krijgen en welke niet, bestaat er geen regel. Soms hebben ze zowel dierlijke als menselijke kenmerken. Het vaakst leven de dieren in hun eigen omgeving en bewegen ze zich als dieren, maar praten, denken en voelen als mensen (antropomorfisme), ze krijgen voornamen, soms lopen ze op twee benen, kleden zich als mensen aan, wonen in dezelfde of gelijk eruitziende huizen als mensen. Een goed voorbeeld in de Tsjechische KJL is Tsjechische *Ferdy de mier*⁴⁹ van Ondřej Sekora die voor het eerst in krant in jaar 1933 verscheen. Ferdy draagt een rood doekje rond zijn hals, bouwt zijn eigen huis, heeft een relatie met Lieveheersbeestje en vliegt met het luchtschip gemaakt door Spinnetje. Uit het Nederlandstalige gebied kunnen wij bijvoorbeeld de verhalen van Max Velthuijs over de *Kikker*⁵⁰ en andere dieren noemen zoals de olifant⁵¹ of de verhalen over *Vos en Haas*⁵² van Sylvia vanden Heede.

⁴⁶ VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*, p. 258.

⁴⁷ Bijvoorbeeld: roman, thriller, sciencefiction, detectieverhaal.

⁴⁸ VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*, p. 200.

⁴⁹ SEKORA, Ondřej. *Přihody Ferdy Mravence*. 1933.

⁵⁰ VELTHUIJS, Max. *Kikker is verliefd*. 1989, *Kikker en het vogeltje*. 1991, *Kikker in de kou* 1992, en andere.

⁵¹ VELTHUIJS, Max. *De olifant en de krokodil*. 1987, *Trompet voor olifant*. 1990, *Olifant en de tijdmaschine* 1997.

⁵² VANDEN HEEDE, Sylvia. *Vos en Haas*. 1998, *Tot kijk, Vos en Haas*. 1999, *Vos en Haas op het eiland*. 2000.

Een bepaalde mate van vermenselijking is er nodig om de identificatie van de menselijke lezer met het dierlijke personage mogelijk te maken.⁵³ Vaak zijn de mensen in het verhaal helemaal afwezig of spelen ze de rol van vijanden. Als voorbeeld kunnen we jonge Janneman Robinson noemen die een vriend van het groepje rond Winnie de Poeh⁵⁴ is, maar is de enige wie met de diertjes praten en spelen kan. Eveneens kunnen de fantasiefiguren met dieren praten en samenleven.

Dieren worden in de literatuurwereld beschouwd als iets duidelijk. Al in de oude mythen, fabels, sprookjes en dierenepos waren dieren verbonden met een typisch karakter. Bijvoorbeeld de Griekse dichter Aesopus in de zesde eeuw voor Christus zijn fabels verspreidde waarin de planten en dieren krijgen voor hedendaagse lezer typische eigenschappen. In de zeventiende eeuw inspireerde zich Franse schrijver Jean de la Fontaine met Aesopus werk. Hij schreef over dieren die met de menselijke aspecten optreden. In *De krekel en de mier*⁵⁵ wordt de mier als ijverig beschouwd. In *De raaf en de vos*⁵⁶ wordt de vos als listig aangezien. De fabels weerspiegelen menselijke gebreken zoals luiheid, overmoed, ijdelheid en valsheid. Volgens Van Coillie "*Ze werden het moraliserende genre bij uitstek.*"⁵⁷

De KJL schrijvers zoals Max Velthuijs en Annemarie van Haeringen inspireerden zich op deze klassieke fabels maar wel in een andere wijs. Ze nemen andere dieren en beeldden ze van de goede kant af, ze geven de dieren positieve eigenschappen.

Dieren als personages geven de auteurs een bepaalde vorm van vrijheid. Omdat de dieren aan sociale structuren, tijd en leeftijd zijn niet gebonden, geven ze meer ruimte voor auteurs fantasie. De auteur kan aan hen klaarblijkelijk kinderlijk karakter geven en tegelijk kunnen ze alleen wonen en voor zichzelf zorgen. Dankzij deze vrijheid kan de auteur sneller naar de kern van zijn verhaal komen.⁵⁸ Geholpen door de opvatting van het optreden van dieren, kunnen in de verhalen onwerkelijk lijkende

⁵³ JOOSEN, Vanessa, Katrien VLOEBERGHS, *Uitgelezen jeugdliteratuur. Ontmoetingen tussen traditie en vernieuwing*, p. 84.

⁵⁴ MILNE, Alan Alexander. *Winnie the Pooh*. 1926.

⁵⁵ DE LA FONTAINE, Jean. *La Cigale et la Fourmi*. 1668. p. 376.

⁵⁶ DE LA FONTAINE, Jean. *Le Corbeau et le Renard*. 1668. p. 179.

⁵⁷ VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*, p. 202.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 203–204.

vriendschappen verschijnen. Bijvoorbeeld in Winnie de Poeh zijn Teigetje met Knorretje bevriend.

Dat dierenverhalen bij kinderen veelgevraagd zijn hangt samen met de bijzondere band die kinderen met dieren hebben. Door de afhankelijkheid van hun ouders identificeren de kinderen zichzelf vlug met de kleine dieren. Het rechtop lopen en het dragen van kleden maakt de herkenbaarheid sterker.

De emotionele functie verschijnt ook in het gebruik van griezelige dieren. Auteurs gebruiken ze om kinderen toe te laten er hun angsten in te projecteren en te verwerken. Via dieren kan een auteur gevoelige of pijnlijke onderwerpen minder bedriegend laten overkomen.⁵⁹

De ontspanning komt tegelijk met de humor. Het feit dat dieren zich als mensen gedragen wordt nog grappiger gemaakt door iets voor dieren absoluut onwezenlijks. De onwaarschijnlijkste dingen gebeuren op een vanzelfsprekende manier en de gewoonste dingen worden bijzonder, bijvoorbeeld een kaper gaat op bezoek naar een eekhoorn.⁶⁰

De meest geschikte vorm van het boek voor de kleinste lezers is de prentenboek.

1.6 Prentenboeken

Een prentenboek is een soort boek, waarin illustratie en tekst elkaar aanvullen en samen een verhaal vertellen. Een prentenboek telt weinig tekst, niet meer dan 1000 - 1500 woorden en niet veel bladzijden. De standaard is tweeëndertig pagina's.⁶¹ Volgens Van Coillie is er tussen de tekst en de illustratie een belangrijke relatie. *"Het verhaal van een prentenboek is voor de lezer/kijker het resultaat van de interactie tussen beide. Daarbij kunnen woorden en beelden heel verschillende relaties aangaan, die de lezer/kijker op verschillende manieren kunnen activeren."*⁶²

⁵⁹ VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*, p. 203-204.

⁶⁰ Ibidem.

⁶¹ Zie *Prentenboek.nl: Wat is een prentenboek?* [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/wat-is-een-prentenboek/>>.

⁶² VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*, p. 269.

Vaak hebben ze een informatieve bedoeling. Kinderen leren ermee tellen, letters herkennen, vormen en kleuren onderscheiden, dieren benoemen, en zo meer. Prentenboeken met veel details scherpen de waarneming aan.⁶³

De prentenboeken zijn bedoeld om voor te lezen. Veel prentenboeken bevatten klankrijke, herhaalde zinnestelsels of geluiden, die op herhaling aanlokken. De illustraties bij het verhaal laten kinderen hun fantasieën opstarten en zelf de afloop bedenken.⁶⁴ Meestal zijn de doelgroep de kinderen van twee tot zes jaar, dus peuters en kleuters, die nog niet zelfs kunnen lezen. De bijbehorende illustraties zijn voor hen van enorm belang, ze helpen hen om het verhaal goed te begrijpen.

Prentenboeken worden een populaire vorm van de bemiddeling van ontspanning en verrijking van de woordenschat. Tot de bekendste auteurs en series behoren *Kikker* van Max Velthuis, *Dribbel* van Eric Hill, *Dikkie Dik* van Jet Boeke en Dick Bruna's *nijntje*, waaraan het hele hoofdstuk wordt geschonken.

Omvang en lay-out

Zoals al reeds vermeld, de standaard is 32 pagina's. Dit omvat de titelpagina, copyright pagina's, de eindpagina en de pagina's waarmee het papier aan kaft gelijmd zit.⁶⁵ Afhankelijk aan de indeling, blijven dan 24 tot 29 pagina's voor het verhaal en illustraties.

Aantal woorden, formaat

Hier zou een regel kunnen aangepast worden. Minder is meer. Want kleine kinderen hebben een korte aandachtsspanne⁶⁶ en ze kunnen niet te lang naar het verhaal luisteren. Ze willen snel naar de volgende pagina om een andere illustratie te zien. De boeken zijn bedoeld om meer keer voorgelezen te worden, dus hebben lagere

⁶³ Ibidem, p. 358.

⁶⁴ Zie *Prentenboek.nl: Wat is een prentenboek?* [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/wat-is-een-prentenboek/>>.

⁶⁵ Zie *Omvang, lay-out en formaat* [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/omvang-layout-en-formaat/>>.

⁶⁶ Ibidem.

aantal woorden. Het formaat van een boek kan verschillend zijn. Meestal worden ze in A4- of A5-formaat uitgegeven.

Onderwerpen

Het leven van het kind wordt regelmatig in de prentenboeken gethematiseerd. Er worden alledaagse activiteiten beschreven. Slapen, naar bed gaan en ontstaan, eten en drinken, spelen en kennismaking met leeftijdsgenoten. Er worden ook allerlei gevoelens gebruikt, ergenis, jaloezie, blijheid, schaamte, schuld, liefde⁶⁷ en zo voort.

Soorten prentenboeken

De prentenboeken kunnen volgens verschillende criteria onderscheiden worden. Hieronder worden ze naar het aantal woorden onderscheiden, met opmerkingen tot de leeftijd van lezer, hoewel de leeftijdsgrenzen verdwijnen.⁶⁸ Kinderen van zes jaar hebben andere belevenissen en woordenschat dan kinderen van twee of drie jaar en prentenboeken moeten zich aanpassen. Ook de vorm, hoeveelheid van tekst en illustraties kunnen verschillen.⁶⁹

Kartonnen boekjes

Boeken die voor de jongste kinderen, van 0 tot 2 jaar zijn bedoeld. Vaak zijn ze van karton gemaakt, maar het is geen regel. De tekeningen zijn helder, eenvoudig en vrolijk. Er is weinig tekst, een of twee woorden per pagina en weinig tekst in totaal, maximaal 100 woorden.⁷⁰ Hier behoort bijvoorbeeld Bruna's *weet jij waarom ik huil?* of het boekje *nijntje speelt met water*⁷¹, die uit plastic gemaakt is en dient ook als een speelgoed.

⁶⁷ Zie *Onderwerpen* [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/onderwerpen/>>.

⁶⁸ MALÝ, Radek. *Věkové vymezení čtenářských skupin a proměna syžetů současné české literatury pro děti a mládež*, In: *Současnost literatury pro děti a mládež*, Liberec 15. –16. října 2013. p. 11–21.

⁶⁹ Zie *Prentenboek.nl: Wat is een prentenboek?* [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/wat-is-een-prentenboek/>>.

⁷⁰ Ibidem.

⁷¹ BRUNA, Dick. *Nijntje speelt met water*. 1997.

Peuterboekjes

Boeken gericht op peuters van 2 tot en met 3 jaar.⁷² Ze bestaan uit een eenvoudig verhaal en tekeningen van corresponderend niveau. Het totaal aantal woorden zit ergens tussen 100 en 700.⁷³ Tot deze categorie vallen de boeken van nijntje. Hier behoort *Anna poetst haar tanden* van Kathleen Amant.

De "echte" prentenboeken

Prentenboeken voor kinderen van 3 tot en met 6 jaar en ouder. In het verhaal wordt een probleem of vraagstelling opgelost. De totale lengte is niet meer dan 1000 en 1500 woorden. Tekeningen zijn verschillend van detaillistisch tot eenvoudig en vertellen samen met de tekst of zonder tekst het verhaal.⁷⁴ Hier behoort bijvoorbeeld Dick Bruna's *Lieve oma pluis*.

Verhalenboekjes

Voor kinderen van 6 tot en met 8 jaar. Het grootste verschil is, dat de kinderen nu zelf kunnen lezen, dus de tekst wordt leidend. Illustraties, in tegenstelling tot kartonnen en peuterboekjes, zijn al vooral ondersteunend. Hier dient als een voorbeeld *Beestenboek*⁷⁵ van Joëlle Jolivet.

Educatieve prentenboeken

Deze boeken hebben een educatief doel en het vaakst voor de jongste kinderen bedoeld worden. Het zijn de aanwijsboekjes, tel- en alfabetboekjes.⁷⁶ Hier behoren bijvoorbeeld de telboeken van Dick Bruna.

⁷²Zie *Prentenboek.nl: Wat is een prentenboek?* [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/wat-is-een-prentenboek/>>.

⁷³Zie *Prentenboek.nl: Wat is een prentenboek?* [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/wat-is-een-prentenboek/>>.

⁷⁴ Ibidem.

⁷⁵ JOLIVET, Joëlle. *Beestenboek*. 2003

⁷⁶ Zie *Prentenboek.nl: Wat is een prentenboek?* [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/wat-is-een-prentenboek/>>.

2. Dick Bruna

Tekenaar, ontwerper, kunstenaar, voor veel kinderen een held, wie schiep de lieve wereld van hun vriendinnetje nijntje, maar ook zoon, vader, echtgenoot en vriend. Een aardige introvert,⁷⁷ ontwerper van wereldberoemde figuurtjes, toch bleef hij bescheiden zijn hele leven. Hoe was zijn leven? Wat waren de oorspronkelijke plannen voor zijn werk en hoe is zijn personage verbonden met A. W. Bruna Uitgevers en met Mercis publishing bv?

*"Ik heb een klein talent, en ik moet heel hard werken om daar iets mee te doen"*⁷⁸ zei over zichzelf de man wiens tekeningen bij alle leeftijdsgroepen populair zijn. In de verkiezingen van De Grootste Nederlander aller tijden eindigde Bruna op de 67^e plaats.⁷⁹

Bruna sprak over zichzelf als een Einzelgänger. Hij had een paar vrienden, maar in zijn natuur was hij een introvert. *"Eenzaamheid is een onvervangbaar stuk van mijn leven. Nee, het heeft niets te maken met een gevoel van verlatenheid, dat is heel iets anders. Eenzaamheid is iets wat ik zelf opzoek. Dat heb ik als kind al gehad."*⁸⁰

Hoewel hij wereldberoemd en rijk werd, was hij een heel bescheiden mens. Hij verlangde niet naar geld, zijn liefde was het tekenen, daarvoor interesseerde hij zich.

Op 17 februari 2017 schokte de wereld het bericht, dat Dick Bruna overleden is. Hij overleed rustig in zijn slaap in zijn geboortestad Utrecht, in zijn 89 jaar.⁸¹ Er volgde een massieve golf van verdriet. Mensen reageerden op sociale media met het delen van Bruna's werk, vaak met een huilende nijntje tekening.⁸²

⁷⁷ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 33.

⁷⁸ Zie "Grote kunstenaar die heel de wereld veroverde" [online]. Geraadpleegd op 14 april 2017 van <<http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/cultuur%2Ben%2Bmedia/kunsten/1.2894575>>.

⁷⁹ Zie *Dick Bruna veroverde met Nijntje de wereld* [online]. Geraadpleegd op 1 april 2017 van <<http://nos.nl/artikel/2158703-dick-bruna-veroverde-met-nijntje-de-wereld.html>>.

⁸⁰ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 33.

⁸¹ Dick Bruna overleden. Zie *Nijntje newsroom* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<http://nijntje.pr.co/143170-dick-bruna-overleden>>.

⁸² 'Nijntje will live forever': wereld reageert bedroefd op dood Dick Bruna. Zie *Rtlnieuws* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<https://www.rtlnews.nl/nederland/nijntje-will-live-forever-wereld-reageert-bedroefd-op-dood-dick-bruna>>.

2.1 Familie

Kinderjaren, moeder en het eerste boekje

Dick Bruna, met zijn volledige naam Hendrikus Magdalenus Bruna, wordt op 23 augustus 1927 te Utrecht geboren en is 16 februari 2017 overleden, zoon van vader Albert Willem Bruna en moeder Johanna Clara Charlotte Erdbrink. Hij was naar zijn grootvader Hendrik genoemd, maar omdat hij klompvoetjes had en een beetje mollig was, noemde zijn moeder hem Dikkie.⁸³

In 1931 krijgt hij een broer bij, Frederik Hendrik Bruna, met bijnaam Frits,⁸⁴ en de familie verhuisde naar Zeist, waar ze een groot huis met een grote tuin hadden. Daar liepen kleine Dick en Frits tussen de kippen, konijnen, honden en de bok.

Het leven in Zeist was in voor de kleine Dick prima. Er werd voorgelezen uit de boeken met plaatjes en versjes van Rie Cramer, uit *Hansje in 't bessenland*⁸⁵ van Elsa Beskow en uit *Piet de Smeerpoets*.⁸⁶ Dick hield veel van versjes, maar ook van avonturenverhalen. Toen hij zelf kon lezen, waren *Dik Trom*⁸⁷, *Pietje Bell*⁸⁸ en *Zeven jongens en een oude schuit*⁸⁹ zijn favorieten. Het waren typische jongensboeken.⁹⁰ Later op de middelbare school las hij stiekem de stripboeken van Dick Bos.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was de familie Bruna, zowel als andere, ondergedoken in een huis in Loosdrecht.⁹¹ Dick kon toen niet naar school en moest zich op een andere manier bezighouden. De oorlogstijd gezien door een kind was niet alleen over de angst van het gevaar, maar het was eveneens saai. Dus schreef de jonge achttienjarige Dick zijn eerste verhaaltje.

⁸³Zie *Dick Bruna heet eigenlijk Henk, en voelt zich vier* [online]. Geraadpleegd op 26 maart 2017 van <<https://www.nrc.nl/nieuws/2003/04/04/levenslang-vier-7633598-a123171>>.

⁸⁴Zie *Biografie* [online]. Geraadpleegd op 26 maart 2017 van <<https://www.nijntje.nl/biografie>>.

⁸⁵Zweedse schrijfster en illustratrice BESKOW, Elsa. *Hansje in 't bessenland*. 1928.

⁸⁶HOFFMANN, Heinrich. *Piet de Smeerpoets*. cca 1875.

⁸⁷KIEVIET, Cornelis Johannes. *Avonturen van Dik Trom*. 1931.

⁸⁸VAN ABKOUDE, Christiaan Frederik. *Pietje Bell, of de lotgevallen van een ondeugenden jongen*. 1914.

⁸⁹DE VLETTER, A. C. C. *Zeven jongens en 'n ouwe schuit*. 1905.

⁹⁰NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 12.

⁹¹RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 15–19.

Het boek heet *Japie*, en er bestaat maar een exemplaar ervan. De bladzijden zijn letter voor letter op een machine ingetypt op zwaar papier, dus is het boek heel dik. Het omslag is van mooi leer en oogt doorleefd. Het thema is een kind, dat voor zijn zieke moeder met het spelen op de trekkharmonica geld verdient. Zijn beide ouders sterven en hij gaat bij tante en oom in de kost. Dan loopt hij weg, maar wordt opgevangen door een oude boerin en haar dochter. Oorlog, liefde, dood en onbegrip tussen vader en zoon spelen erin een grote rol. Thema's als zich verlaten voelen, medelijden hebben, zoeken naar geborgenheid en iemand anders willen zijn, komen hier nadrukkelijk aan bod.⁹² *"Langzaam slenterde Japie langs het verlaten landweggetje. Als een uitgestrekt veld vol kleine edelsteentjes deed de vroege morgenzon de bedauwde weilanden flonkeren."*⁹³ Het verhaal eindigt op een ver afgelegen kerkhof *"Op dat ogenblik gleed er een kleine witte volk voor de maan en in het duister van de nacht zat een man, geknield voor zijn moeder, het allergrootste onvervangbare bezit dat God een mens op aarde geschonken heeft."*⁹⁴ Dick heeft het boekje aan zijn moeder geschonken, en het is duidelijk dat het aan Dicks moeder opgedragen is. Later was hij blij dat *Japie* niet uitgegeven werd, want het was sentimenteel en godsdienstig.

Dick hield van zijn moeder. In het boek *Gesprekken met Dick Bruna*,⁹⁵ herinnerde hij graag aan haar. Hij schreef haar een berichtje *"Het is een wonderbaar ding, ene moeder."*⁹⁶ Omdat ze van Duitse voorouders hadden, vierden ze bij familie Bruna Kerstmis. Kerstmis en Pasen waren bij de familie grote feesten.⁹⁷

Moeder Bruna was de bindende factor tussen de familie en later herinneren ook Bruna's kinderen aan haar met liefde.

⁹² NIEUWENHUIJZEN, Kees a Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 16.

⁹³ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 16.

⁹⁴ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 15–19.

⁹⁵ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*. Amsterdam: Atlas, 2011. ISBN 9789045019697, p. 14–21.

⁹⁶ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 15.

⁹⁷ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 15–19.

Vader

Zijn relatie met zijn vader was helaas niet zo leuk. Zijn vader was een echte zakenman. Het enige echte werk dat hij kende en begreep was administreren, sommen maken en gunstige zaken doen. Zelfs las hij niet veel, want hij meende "*Boeken zijn niet om te lezen, maar om te verkopen.*"⁹⁸ Dus hij was ook niet blij, toen Dick zich met het tekenen bezighouden wilde. Volgens Bruna's vader kon hij niet ermee veel verdienen. Naar Bruna's vader plan, zal Dick in het gezinsbedrijf werken en de leider worden. Hoewel Dick zich op andere weg begaf, hield zijn vader van hem.

Gezin

In de buurt van zijn toenmalige woonplaats maakte Dick kennis met Irene de Jongh en in 1953 trouwden ze. Ze hebben samen drie kinderen gekregen, Sierk, Marc en Madelon. In 1992 werd hij voor het eerst opa en dan had hij zes kleinkinderen.⁹⁹

Hij beschreef Irene niet alleen als prachtige en aardige echtgenote, maar vooral liefdevolle moeder van hun kinderen.

Zijn oudste zoon Sierk hielp hem met de boekhouding en alles rond de zaken. "*Als je van die moeilijke dingen moet doen, iets waar je je handtekening onder moet zetten, laat die maar liggen. Ik kom wel langs*"¹⁰⁰ en inderdaad, Dick liet ze liggen.

2.2 Studie

In Zeist volgde Dick de lagere jongensschool der Evangelische Broedergemeente, niet vanwege de geloofsovertuiging van zijn ouders – deze waren Vrijzinnig-protestanten – maar omdat deze school nu eenmaal in de buurt stond.¹⁰¹

In de oorlogstijd kwamen verschillende ontwerpers en kunstenaars die voor de uitgeverij A.W. Bruna (meer in A.W. Bruna Uitgevers) werkten naar hun onderduikhuis in Loosdrecht, om met Dicks vader hun ontwerpen te bespreken.

⁹⁸ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 27.

⁹⁹Zie *Biografie* [online]. Geraadpleegd op 26 maart 2017 van <<https://www.nijntje.nl/biografie>>.

¹⁰⁰ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 22.

¹⁰¹ NIEUWENHUIJZEN, Kees a Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 10.

Ze lieten een diepe indruk op Dick achter. Soms kreeg hij van een van hem een les, bijvoorbeeld van Rein van Looy.¹⁰²¹⁰³

Maar omdat Bruna's vader wilde dat zijn zoon ook in de Uitgeverij werkte, zoals hij en zijn vader, moest Dick Het Nieuwe Lyceum volgen, maar hij kon het door de oorlog niet afmaken. Zijn vader probeerde hem het zaken te leren, maar dat lukt niet goed. Bruna was meer geïnteresseerd in het schrijven en de kunst dan in de economie. Toch kort na de oorlog, in 1946, stuurde zijn vader hem naar Londen om er één jaar lang een stagelopen bij *W.H. Smith*. Daarna moest hij nog een jaar naar Parijs naar de uitgeverij *Plon*. Maar dit verblijf in de stad van kunst had precies een omgekeerd effect dan de verdieping in de uitgeverijgeheimen. Vooral bezocht hij musea om schilderijen van Pablo Picasso, Henri Matisse en andere beroemde talentvolle schilders te bewonderen. Hij beseftte dat hij ongeschikt is voor het vak van de uitgever.

*"Parijs was voor mij het einde. Ik woonde er in een kostgezin dat mijn vader voor me had geregeld. Niet bepaald bohémien, nee. Maar Parijs heeft op mij toch wel dezelfde invloed gehad als op leeftijdgenoten zoals Campert en Corneille in die jaren. Je had die oorlog gehad waarin je geen kant op kon en ook van niks wist. Dus wij dachten allemaal: in Parijs gebeurt het. Ik heb er mijn schoenen kaalgelopen om alle tentoonstellingen te zien. Picasso, Braque, Léger, Matisse."*¹⁰⁴

Terug in Nederland, wist Bruna zijn vader te overtuigen dat hij echt geen gevoel voor de kunst van uitgeven had. Ter verbazing en opluchting van de hele familie laat Dicks vader hem kunst studeren. In 1948 ging Dick naar de Rijksacademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam. Hij nam les onder de leiding van Jos Rovers, die nog in impressionistische stijl werkte. Het kopiëren van Romeinse gipsen koppen en

¹⁰²Zie *Dick Bruna heet eigenlijk Henk, en voelt zich vier* [online]. Geraadpleegd op 26 maart 2017 van <<https://www.nrc.nl/nieuws/2003/04/04/levenslang-vier-7633598-a123171>>.

¹⁰³ Rein van Looy was een nederlandse ontwerper en illustrator van kinderboeken, bekend vooral voor het werk aan *De avonturen van Pinkeltje* (LAAN, Dick. 1939) of *De grote tovenaars van Oz* (BAUM, L. Frank, W. W. DENSLow. *The Wonderful Wizard of Oz*. 1900).

¹⁰⁴Zie *Dick Bruna heet eigenlijk Henk, en voelt zich vier* [online]. Geraadpleegd op 26 maart 2017 van <<https://www.nrc.nl/nieuws/2003/04/04/levenslang-vier-7633598-a123171>>.

het tekenen naar levend model verveelde hem.¹⁰⁵ Liever liep hij rond de stad en tekende alles overal erom heen. Dus hij trad af en schiep zonder kunstopleiding.

2.3 A.W. Bruna Uitgevers

A.W. Bruna Uitgevers is een uitgeverij die in 1868 door Albert Willem Bruna was opgericht. Toen was het een kleine winkel met boek-, papier- en muziekbenodigdheden in Haarlem was, later verhuisde de winkel naar Utrecht en verkocht hun uitgaves op de treinstations.

Het eerste werk, die voor de uitgeverij uitgegeven was, was een geschrift van Willems vader – *Verkorte handleiding bij het Onderwijs in de Bijbelse en Kerkelijke geschiedenis*. Ruim twintig jaar later werd Willem de eigenaar van alle stationskiosken in Nederland¹⁰⁶ en dat waren strategische plekken voor verkoop in die tijd. Het bezit van de kiosken was bepalend voor het karakter van de uitgeverij. In de kiosken waren boeken verkocht die makkelijk leesbaar en bestemd voor lange treinritten waren. Het waren zogenaamde boeken voor den coupe¹⁰⁷ en de eerste detectives op de markt in een pocketvorm.

De opvolging van vader op zoon was de belangrijkste pijler van het bedrijf. Daarom zou Dick ook aan de beurt komen, toch was hij een achterkleinzoon van de oprichter. Maar Dick had geen gevoel voor zaken. Dus hij werkte voor de uitgeverij als grafisch ontwerper. Zijn jongere broeder Frederik nam het werk in de uitgeverij over.

Hoewel het bedrijf nu niet in de handen van de familie is, is de uitgeverij nog steeds een van de grootste in Nederland.

2.4 Boekomslagen

In de jaren vijftig waren de boekomslagen geen belanghebbend deel van het boek. De schrijver, titel en vorm waren belangrijker dan wat op de voorkant stond.

¹⁰⁵ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 20.

¹⁰⁶ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 24–25.

¹⁰⁷ Ibidem.

Omdat de pocketboeken van A.W. Bruna op de treinstations verkocht waren, dacht men dat het omslag grondig is. De klant had te weinig tijd om beter ze voor hun aankoop bestuderen, dus een aantrekkelijk omslag was hier geschikt.

Dick begon met het ontwerpen van zijn eerste boekomslagen toen hij nog in Amsterdam studeerde. Door het ontwerpen kon hij experimenteren en zijn eigen ideeën hanteren in tegenstelling tot de studie. Naar zijn mening moesten het omslag en de inhoud op elkaar sluiten. Hij nam regelmatig contact met de auteurs op. "*Een affiche moet in één oogopslag kunnen worden gelezen. Het moet werken als een vuistslag ... Maar een affiche moet ook menselijk zijn en als het enigszins kan vriendelijk.*"¹⁰⁸

Wat als verstrooiing scheen, werd zijn werk, want hij wilde met Irene trouwen en haar vader gaf hem de toestemming alleen als hij een baan met een goed salaris krijgt. Dus aanvaardde Dick een vaste plaats als vormgever.

In 1955¹⁰⁹ verscheen het eerste boek van de *Zwarte Beertjes* pocketserie. Het was *De dood van apotheker Dekkinga* van Nederlandse schrijver Tjeerd Adema. Dan volgden de boeken van auteurs als Georges Simenon, Barend de Goede, Havank, maar ook boeken van Remco Campert, Jean Paul Sartre, Norman Mailer, Ed McBain. De naam van deze serie ontstond uit een spel met woorden. Van Bruna door Bruin, Bruintje, tot een Beertje. Dan de overwegende kleur van de omslagen, zwart. Dick gaf aan de omslagen een zwarte achtergrond, want hij dacht, dat zwarte kleur is met een misdaad en geheim is gebonden, en deze boeken waren toch detectiveverhalen. Bruna ontwierp voor deze nieuwe serie ook het logo. Het is een vignet met een beer, dat op de omslagen werd geplaatst. De Zwarte Beertjes zorgden voor een revolutie in het uiterlijk van pocketseries.

Omdat Dick elk boek las, gaven de omslagen altijd de sfeer van het verhaal weer aan. Voor elk auteur creëerde hij iets typisch en specifiek, iets wat later als herkenningsteken diende. *Voor Havank een zwarte schaduw met sigaar, en een groot spiedend oog, want de hoofdfiguur in zijn boeken ook De Schaduw heette. Voor Simenon de pijp, die Maigret, de hoofdpersoon altijd rookte. Voor Leslie Charteri's*

¹⁰⁸ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 28.

¹⁰⁹ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 36–45.

serie over *The Saint* gebruikte hij diens eigen merkteken, een poppetje bestaande uit een paar lijnen met een nimbus boven zijn hoofd.¹¹⁰

Bindend karakteristiek element voor de omslagen was niet alleen het logo van Zwarte Beertjes en Dicks eenvoudig handtekening – zijn naam in kleine letters, maar de algemene eenvoudigheid en directheid. Geen experimenteren met letters en met afbeelden van personages.¹¹¹

In zijn topjaren ontwierp Bruna honderdvijftig omslagen. De uitgeverij heeft gemiddeld twee- tot driemaal per jaar aanbiedingen van boeken en voor alle was alleen Dick verantwoordelijk.¹¹² Van 1955 tot 1972 heeft Dick ongeveer 2400 omslagen ontworpen.¹¹³ De Zwarte Beertjes zijn verzamelobjecten geworden. In 2011 hadden ze een tentoonstelling in Rijksmuseum.¹¹⁴

In 1965 ontstond een andere pocketserie *Witte Beertjes*,¹¹⁵ waarvoor ook Bruna de omslagen ontwierp, maar werden niet zo populair als de Zwarte.

2.5 Mercis publishing

Op de officiële webpagina van Mercis staat: "*Mercis Publishing bv is sinds 1995 de uitgever van Nederlandstalige boeken van Dick Bruna. Mercis Publishing bv coördineert tevens de uitgave van alle boeken in het buitenland.*"¹¹⁶ Maar het begon nog vroeger.

Bruna heeft Mercis bv in 1970 met de grafische ontwerper Pieter Brattinga opgericht. Brattinga was Dicks partner op het commerciële gebied. Brattinga had

¹¹⁰ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 36–45.

¹¹¹ Ibidem.

¹¹² Ibidem.

¹¹³ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 26.

¹¹⁴ Zie *Zwarte Beertjes pocketcovers van Dick Bruna in Rijksmuseum* [online]. Geraadpleegd op 31 maart 2017 van <<https://www.awbruna.nl/zwarte-beertjes-pocketcovers-van-dick-bruna-in-rijksmuseum/>>.

¹¹⁵ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 48.

¹¹⁶ Zie *Mercis publishing* [online]. Geraadpleegd op 31 maart 2017 van <<http://www.mercispublishing.nl/>>.

organisatorisch en commercieel inzicht, wist in tegenstelling tot Dick duidelijk nee te zeggen en was bovendien vriend en bewonderaar van zijn werk.¹¹⁷

Al in de jaren zestig wilden ondernemingen Bruna's figuren op verschillende objecten afbeelden. Over de kwaliteit van deze dingen was er geen controle en vaak bleef Dick zonder winst. Brattinga indexeerde alle tekeningen, stelde de standaardkleuren vast en ontwierp een aantal basisvoorwaarden waaraan de aanvrager moest voldoen. Brattinga was eigenlijk een soort rechtenbeheerder van Bruna.¹¹⁸

Hedendaags bestaat er *Mercis bv*, dat voor het auteursrecht en beeldmerk zorgt. Onder dat valt *Mercis Publishing bv*, dat zich op het uitgaven van Nederlandse boeken richt. Dan bestaat er *Mercis Media bv* dat zich voor het uitgaven van digitale media specialiseert. Voor de buitenlandse vertegenwoordiging zorgt de Japanse dochteronderneming *Dick Bruna Japan Inc* en Engelse dochteronderneming *Acre 983 Ltd*. Alle deze ondernemingen vallen samen onder *Mercis beheer bv*.¹¹⁹

2.6 Inspiratie

Van Léger nam hij veel over. Léger bracht kleurvlakken aan die los van de voorstelling staan. Kleurvakken en figuratie zijn twee zelfstandige elementen in zijn werk.¹²⁰ Dankzij Léger ontdekt Dick de kracht van de kleur.

Met Chris Leeflang, een vriend van hem, ging hij twee zomers naar Zuid Frankrijk. Het waren kunstvakanties, ze bezochten onder anderen de gebouwen van Le Corbusier. Ook gingen ze naar de kapel in Vence. Daar had Matisse aan muurschilderingen gewerkt. Die bestonden uit zwarte lijnen op hagelwitte vlakken. Zijn glas in loodramen hadden vormen in helder blauw, geel en groen, die uit papier leken te zijn geknipt. Ook de beelden in de kapel waren van Matisse, zelfs de kleding

¹¹⁷ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 116.

¹¹⁸ Ibidem.

¹¹⁹ Zie *Wat heeft 'cashkonijn' Nijntje financieel opgeleverd?* [online]. Geraadpleegd op 1 april 2017 van <<https://fd.nl/ondernemen/1116492/wat-heeft-cashkonijn-nijntje-financieel-opgeleverd>>.

¹²⁰ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 18.

voor de nonnen was door Matisse ontworpen.¹²¹ Dat alles maakte op Dick een grote indruk. Vanaf dit moment bleef Matisse Bruna's grote inspiratie.

Bruna werd ook door De Stijl beïnvloed. Piet Mondriaan en Bart van der Leek waren voor hem een inspiratiebron. Het sterke kleurgebruik en de geometrische vormen spraken hem aan en hielpen om de drijfveer voor zijn latere carrière als tekenaar te vormen.¹²²

1.7 Prijzen en onderscheidingen

Tussen 1958 en 1975 kreeg Dick vele prijzen voor zijn affiches, vooral voor die van Zwarte Beertjes reeks, waarvoor hij de Afficheprijs en de Beneluxprijs ontving. Er werd vooral grafisch werk, zijn vaardigheden als ontwerper en illustrator gewaardeerd. Sinds 1990 ontving hij prijzen voor zijn prentenboeken.

Voor *boris beer* (1990) kreeg hij het *Gouden Penseel*, voor *nijntje in de tent* (1996) het *Zilveren Penseel*, voor *lieve oma plus* (1997) de *Zilveren Griffel*. In 2016 kreeg hij de *Max Velthuis-prijs*, een oeuvreprijs voor illustratoren van kinderboeken die eens in de drie jaar wordt uitgereikt.¹²³

Van de toenmalige koningin Beatrix kreeg hij twee keer een onderscheiding. In 1993 werd hij Ridder in de Orde van Oranje-Nassau en in 2001 kreeg hij de hoogst mogelijke onderscheiding voor burger – hij werd tot Commandeur in de Orde van de Nederlandse Leeuw benoemd.¹²⁴

2.7 Goede doelen

Dick wijde zich aan het werk voor goede doelen. Als het voor de kinderen was bedoeld, kon hij het niet weigeren. Hij maakte daarvoor stickertjes omslagen, affiches, kaartjes en ook boeken.

¹²¹ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 22.

¹²²Zie *Dick Bruna heet eigenlijk Henk, en voelt zich vier* [online]. Geraadpleegd op 1 april 2017 van <<https://www.nrc.nl/nieuws/2003/04/04/levenslang-vier-7633598-a123171>>.

¹²³Zie *Prijzen en onderscheidingen* [online]. Geraadpleegd op april 2017 van <<https://www.nijntje.nl/prijzen-en-onderscheidingen>>.

¹²⁴ Ibidem.

Hier is alleen de opsomming van enkele organisaties, stichtingen en projecten waarvoor heeft Dick ontworpen: *Wereld Aids Dag, Unicef, Terre des Hommes, het Nederlandse Rode Kruis en het Groene Kruis, CliniClowns, Biblionef, Het Nederlands Zuivelbureau, de Stichting Bevordering Hygiënische Gewoonten, de Nationale Bloedbank, Story International, SOS Kinderdorpen, World Peace Is Possible, het Ronald McDonald Huis, Nationale Boomfeestdag.*¹²⁵

Hij scheidde attenderende affiches die tegen de kinderarbeid waren, met een opschrift: "*Stop gebruik kindsoldaten.*"¹²⁶

Voor de bloedbank van Het Rode Kruis in Rotterdam maakte hij stickers met een opschrift, waarop stond: "*bloed goed? geef het dan.*"¹²⁷

Voor het Academisch Ziekenhuis in Utrecht, voor de afdeling Kinderneurologie¹²⁸ maakte hij een boek welk *Basje gaat logeren bij kinderneurologie* heet. Het gaat over een jongetje, Basje, die krijgt een rondleiding door het ziekenhuis. Hij bezoekt de afdeling van kinderneurologie. Met hem gaat de lieve zuster Ineke en vertelt hem over de loop van de afdeling. Beide personages kijken direct naar de lezer en glimlachen. Dick gebruikte hier eenvoudig rood en blauw, alles is afgerond met zwarte lijn en de rest blijft wit. Deze simpele uitbeelding helpt de kleine lezers om te concentreren aan de inhoud. Door middel van dit boek raken kindere vertrouwd met de ziekenhuisomgeving en dat ze ondanks het feit dat het ernstige afdeling is, zouden niet ervoor vrezen. Kinderen te voorbereiden aan de ziekenhuisomgeving is nuttig. Door dit boek kunnen ze stresserende situaties voorkomen. Verder dient dit boek tot goede doelen en dat het nog vriendelijker maakt.

Voor de *Stichting het Gehandicapte Kind* heeft hij een boekje ontworpen dat *Lotje* heet. Lotje is een gehandicapt meisje dat moet op rolstoel moet blijven. In het boek staat: "*kijk eens wie daar kwam, dat was lot van laar, lotje kon niet lopen daarom reed zij maar.*"¹²⁹ Op deze manier wordt kinderen verteld dat er mensen leven, die een beperking hebben, dat ze ook een normaal leven kunnen hebben. Een kindvriendelijke aanpak laat zien dat gehandicapten,(in dit geval kinderen), dezelfde

¹²⁵ LINDERS, Joke. *Dick Bruna*, p. 245.

¹²⁶ RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*, p. 134–135.

¹²⁷ LINDERS, Joke. *Dick Bruna*, p. 258.

¹²⁸ *Ibidem* p. 255.

¹²⁹ *Ibidem* p. 245.

behoefden als iedereen hebben, ze willen ook samen met anderen spelen en hebben vrienden nodig. Het is ook goed, dat er de rolstoel vertoond en verklaard wordt, dat een gehandicapte erop is aangewezen en niet kan opstaan.

Dick scheidte niet alleen voor Nederland. Voor het ziekenhuis Royal Victoria Infirmary in Newcastle upon Tyne in Engeland heeft hij een boekje ook ontworpen. Het is een boek voor dove kinderen, dat *Blue Boat* heet.¹³⁰ Daar wordt verklaard hoe geluiden naar slechte horende mensen bemiddeld worden. Voor hetzelfde ziekenhuis heeft Dick nog één boek ontworpen, *Children's Haemophilia Book*.¹³¹

Deze boeken ondersteunen op twee niveaus. Ten eerste, helpen ze de organisaties in financiële wijze. Ten tweede, helpen ze de kinderen zelf die niet zoveel geluk hadden en moeten met een of ander beperking leven. Doordat er over hun beperking wordt gesproken, krijgen ze psychische ondersteuning, een gevoel dat ze niet alleen zijn.

¹³⁰ LINDERS, Joke. *Dick Bruna*. p. 256.

¹³¹ *Ibidem* p. 257.

3. nijntje

Dit hele hoofdstuk is aan nijntje geschonken. Ik probeer haar belang voor kinderen te analyseren. Voor deze doelen heb ik acht boeken gekozen, die ik interessant vind. De eerste is *nijntje*, want het is het helemaal eerste boek en de lezer ontmoet nijntje, haar ouders maar ook de hele stijl van Bruna. Het tweede gekozen boek is *nijntje in de dierentuin*, want het ontstond als het derde in de reeks over nijntje. Het derde boek is *nijntje op school*, want het begin van het naar-school-gaan is een belangrijk moment in het kinderleven. In *nijntje gaat logeren* heeft nijntje een vriendin en ze slaapt buiten haar eigen huis, en dat zijn dingen die tot het zelfstandig worden. *Opa en oma pluis* heb ik gekozen omdat oma en opa een groot deel in het leven van elk kind vormen. Bovendien heeft mij dit boek geboeid dankzij de versies in de Nederlandse en Vlaamse dialecten. *Lieve oma pluis* koos ik zonder het twijfelen. Wegens de dood als thema is het een uniek en krachtig verhaal, misschien van het grootste belang. *Nijntje in het museum* heb ik gekozen omdat nijntje daar naar het kunstmuseum gaat. Dit verhaal en *Lieve oma pluis* zijn volgens mij de beste. De laatste maar niet de minste is *nijntje en nina*, waarin nina optreedt, een donkere vriendin van nijntje. Bruna toont hier dat de kleur van de huid (in dit geval vacht) toch niet helemaal belangrijk is en scheidt geen drempel voor vriendschap.

Nijntje wordt snel geliefd. De bekendheid van haar snel door de wereld verspreidde. Nijntje wordt een musicaal- en filmster, heeft een eigen museum, wordt patroon van een stad.

3.1 Het ontstaan van nijntje

nijntje is in 1955 ontstaan. Toen was Dick met Irene en één jaar oud Sierk op vakantie in Egmond aan Zee in Noord-Holland. Tijdens de vakantie vertelde Dick Sierk elke dag voor het slapengaan een verhaaltje over een wit konijn dat in de tuin van het vakantiehuis rondloopt.¹³² Hoewel de familie op vakantie was, betekende het niet, dat Dick zou pauzeren met tekenen. Dus voor de mondelinge verhaaltjes zijn binnenkort tekeningen ontstaan. Het konijntje draagt een jurk, omdat het makkelijker was om tekenen, en ook zag het er volgens Dick leuker uit. Dus hij maakte van het konijntje een meisje. Ze kreeg de naam nijntje, want het lijkt op het Nederlandse woord konijntje, dat eenvoudig is, makkelijk te onthouden, en lief klinkend is.

¹³² Zie *Over nijntje* [online]. Geraadpleegd op 6 april 2017 van <<https://www.nijntje.nl/over-nijntje>>.

3.2 De vorm van nijntje

*"Je probeert niet een afbeelding van een konijn te maken, dat doet een illustrator. Je wil iets maken dat een idee geeft van een konijn,"*¹³³

zo becommentarieerde Dick de afbeelding van zijn konijntje. Hij had gelijk, nijntje ziet een beetje anders dan bijvoorbeeld de konijnen van Walt Disney, maar lijkt op die van Henri Matisse. Ze ziet een beetje als een knuffeldiertje eruit.

Nijntje dat met een paar zwarte lijnen is getekend, ziet er minimalistisch en eenvoudig uit. Ze staat rechtopstaand op haar twee pootjes, kijkt met haar zwarte ogen direct naar de lezer. Deze eerlijke blik wekt vertrouwen en dat er niets anders tussen het kind en nijntje staat.

Nijntje ziet er ook een beetje kwijtgeraakt en onzeker uit, tegelijk openhartig en lieflijk en als een echt jong. De witte kleur speelt een rol voor het onderbewustzijn, want het wit wordt met puurheid verbonden en als de kleur van goede ziel beschouwd.¹³⁴

Joke Linders, de auteur van boek over Dick Bruna dacht na over de reden waarom Bruna voor het konijntje het vrouwelijke geslacht heeft gekozen. *"... En wie een psychologische verklaring wil, kan in zijn het zusje zien dat Dick altijd had willen hebben. Een eerbetoon aan de vrouwen in zijn leven: zijn moeder die hij op handen droeg, het dienstmeisje dat hem met zoveel liefde had omring, zijn vrouw Irene, stut, steun, en toeverlaat."*¹³⁵ Volgens mij koos hij voor het meisje ook omdat hij toen een zoon had. Door het gebruik van meisjes als de hoofdpersonage kon hij hem laten zien, dat de wereld van het oogpunt van een meisjes gelijk is, vol van leren en spelen.

3.3 De vorm van de nijntjereeks in het algemeen

De prentenboeken hebben altijd (behalve speciale edities) een vierkante vorm maximaal van 15 x 15 cm. Met de afmetingen wilde Bruna precies bepalen, voor wie zijn de boeken op de eerste plaats bedoeld. Dus een klein prentenboek voor een klein kind. Op het schutblad staat er een tekening van nijntje en er wordt geschreven: *"Dit*

¹³³ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*. p. 56.

¹³⁴ Zie *De symbolische betekenis van kleuren* [online]. Geraadpleegd op 6 april 2017 van <<https://www.heinpragt.com/symbols/kleuren.php>>.

¹³⁵ LINDERS, Joke. *Dick Bruna*. p. 34.

boek is van: _____" Dat lokt de kinderen om daar iets te schrijven of meer waarschijnlijk iets te tekenen. Hierbij wordt nog sterker bepaald dat desondanks het boek wordt voorgelezen, de eigenaar ervan is het kind.

Op vierentwintig pagina's wordt een verhaaltje gepresenteerd. Op de linkse kant de tekst en op rechtse de illustratie. Voor de illustraties gebruikte hij alleen vijf kleuren, groen, blauw, bruin, geel en rood, die rood veel aan oranje lijkt maar het is niets bijzonders, want hij was toch een Nederlander. Dick een zei over zijn kleur keuze "*Blauw is een kleur die wijkt. Het is een koele kleur. Rood en groen komen naar je toe. Het zijn warme kleuren, omdat er geel in zit. Als ik kinderen in een huis teken geef ik ze een rode of gele achtergrond. Ik wil dat ze het daarbinnen warm hebben. Groen is een compromis. Ik heb me toch altijd proberen te beperken tot de primaire kleuren, de Stijl - kleuren.*"¹³⁶

Alles wordt met zwarte lijnen afgerond. De illustraties zijn zonder perspectief getekend, toch is het zo voldoende. De kinderen kunnen met hun fantasie de derde dimensie zelf voorstellen.

Elke illustratie deed hij van zijn hand, ondanks de moderne technologie bleef hij aan zijn originele werkwijze trouw. Geen illustratie werd meer keer gebruikt, elke deed hij opnieuw totdat hij niet volledig tevreden was.

3.3.1 De titels

In de overgrote meerderheid worden in de titel nijntje en de plaats waar haar avontuur verloopt, geschreven. Dus er bestaan bijvoorbeeld: *nijntje in de dierentuin, nijntje in de speeltuin, nijntje in het ziekenhuis*. Dan zijn er de titels die een sleutelactiviteit voor het correcte verhaal souffleren. Bijvoorbeeld: *nijntje gaat logeren, nijntje vliegt, nijntje danst*. Als nijntje in de titel niet figureert, dan verschijnt daar iemand die een lieve en belangrijke rol in haar leven speelt. Zoals in *opa en oma pluis, lieve oma pluis, een cadeau voor opa pluis* of *kleine pluis*.

¹³⁶ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 55.

3.3.2 Tekst

Op elke linkerpagina staat een korte tekst. Elke tekst bestaat uit een vierregelig versje van meestal afwisselend acht en zes lettergrepen. Het laatste woord van de vierde regel rijmt altijd met het laatste woord van de tweede. *"Er zit een heel prettig in het gehoor liggende cadans in deze versjes, die makkelijk door de kinderen worden onthouden."*¹³⁷ Er worden bijna geen voor de uitspraak en voor hun betekenis moeilijke woorden gebruikt. Kinderen van vier zullen dan bijna alle woorden kennen. De tekst en de illustraties vormen eenheid.

Bruna heeft in zijn boeken alleen de kleine letters gebruikt, ook de naam nijntje wordt allerlei in de boeken van Bruna met de kleine letter geschreven. De interpunctie wordt ook weggelaten, maar de lezer voelt zich niet verarmend

3.4 nijntje

*"Midden in een grote tuin // stond een leuk wit huis // daar woonden twee konijntjes in // meneer en mevrouw pluis"*¹³⁸ Met deze versjes begint het eerste boek over nijntje. Er wordt het huis van mevrouw en meneer pluis de ouders van nijntje voorgesteld. Het huis met een tuin ziet gelijk als een huis die door mensen is bewoond, toch wonen er twee konijnen.

*"Meneer pluis werkte in de tuin // en goot de bloempjes nat // dat deed hij keurig // een voor een // kijk maar, hier zie je dat."*¹³⁹

*"Mevrouw pluis zorgde voor het huis // eerst veegde zij de mat // en als de mat weer netjes was // dan ging zij naar de stad."*¹⁴⁰

De vader pluis zorgt voor de tuin, een typisch mannelijk werk. De vader is lang en draagt een tuinbroek. De moeder pluis zorgt voor de orde in het huis en als alles netjes is, gaat ze boodschappen. Ze draagt een jurk met parelketting op haar hals gehaald. Dankzij meer stukken van kleding en het geheel uiterlijk lijken ze ouder. Het wordt goed herkenbaar dat ze in de tegenstelling tot dierenbaby nijntje volwassenen

¹³⁷ NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 88.

¹³⁸ BRUNA, Dick. *nijntje*, p. 2.

¹³⁹ *Ibidem*, p. 4.

¹⁴⁰ *Ibidem*, p. 6.

zijn. Wij kunnen zien, dat niet alleen kleine nijntje menselijke eigenschappen en gedrag krijgt, maar ook haar beide ouders.

Op een nacht staat buiten in de tuin een engel. *"De engel zei: dag mevrouw pluis // let op wat ik u zeg // u krijgt een lief dochtertje // toen vloog de engel weg."*¹⁴¹ Het interessant, dat er een engel optreedt, die de geboorte aangekondigt. Hij is alleen met zwarte lijnen getekend en is helemaal wit. Echter, in de jaren vijftig van de 20^e eeuw was het niet zo raar, eigenlijk meer gewoon. Het hangt samen met de religieuze opvoeding, die toen sterker was dan nu. Later uitte Bruna zich erover en erkende dat later hij nijntje gewoon geboren zou laten worden.¹⁴² Het kan interessant zijn, hoe Bruna de geboorte uitbeelden zou bovendien ten opzichte van zijn minimalistische stijl. Aan de andere kant, is de verkondiging door de engel een geweldloze manier om de geboorte te interpreteren. De engel wordt door de kinderen als iets positiefs en goeds waargenomen. Bovendien wordt de engel ook met de kerstmis gebonden en dat is voor de kinderen iets totaal leuks. Het is belangrijk, dat het bericht over nieuw leven met het goede geassocieerd wordt. Er zou nog een vraag opgestaan, als de geboorte zou op de realistische natuurlijke manier afgebeeld zijn, hoe zullen de kinderen erop reageren, misschien zou het voor ze te vroeg zijn en het zou voor ze alleen een overbodige informatie zijn. Hoewel zou het Bruna ongetwijfeld met gevoel afbeelden, zoude het de verhaal verstoren.

*"En ja hoor, op een mooie dag // kwam er een klein konijntje // zij trokken haar een jurkje aan // en noemden haar toen nijntje."*¹⁴³ En zo verscheen nijntje. Op de illustratie die hierbij hoort, staat ze al rechtstreeks kijkend naar de lezer. Het was een groot gebeurtenis, er komen voor bezoek andere dieren, de haan, de kip, de keukentjes en de koe. Nijntje werd van alle de aandacht moe en zo het verhaal loopt af. Alle bezoekers gaan zachtjes terug en de familie pluis gaat rusten.

3.5 nijntje in de dierentuin

Dit boek werd als het tweede geschreven. In dit boek vraagt de vader pluis aan nijntje of ze naar de dierentuin wil gaan. Ze accepteert met jubel. Ze gaan samen met

¹⁴¹ BRUNA, Dick. *nijntje*, p. 8.

¹⁴² NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 56.

¹⁴³ BRUNA, Dick. *nijntje*, p. 14.

de trein, stappen uit en bevinden zich in de dierentuin.¹⁴⁴ Echter, in plaats van de poort of enige kenmerken van de ZOO, ziet de lezer meteen een illustratie van twee samen sprekende papegaaien. Het kind daarvan krijgt veel ruimte om zelf de reis van het uitstappen van de trein tot de toekomst tot de plaats met de vogels te bedenken.

Ze zien een zebra en omdat nijntje weet niet, dat het dier zebra heet, wordt het haar en de lezer gezegd. Zo leren ze samen om de dieren en hun namen te kennen. Ze zien nog een kangoeroe, een olifant, een aap, giraffen en een schildpad. Alle dieren behalve de giraffen zijn zonder enkele omheining of uitloop afgebeeld. De giraffen krijgen het hek. Waarom is dat zo is moeilijk om te zeggen.

Hier zou Bruna misschien nijntje en haar vader meer in de positie van mensen en kinderen plaatsen, want in de werkelijkheid is het een gewone activiteit.

In dit verhaal treed de moeder pluis niet op. Het is alleen over de relatie tussen de vader en zijn dochter, die evenzo belangrijk als de moeder-dochter relatie is.

3.6 nijntje op school

Nijntje op school is in 1984 verschenen. Zoals de naam laat zien, is nijntje in dit verhaal naar school gegaan. Ze wordt ook beetje ouder en zelfstandiger, want ze gaat naar school. Ze is niet door haar ouders begeleid, maar ze gaat met een groepje andere kleine konijntjes. Die zien allemaal dezelfde uit, dus nijntje andere kleur van jurk krijgt om voor de lezer goed herkenbaar te zijn. De school ligt niet ver en ziet gezellig uit. Voor de deur staat er een juf te wachten. De juf is ook een konijn. Dankzij een langere jurk, een kraagje en een hanger ziet ze er ouder uit dan de konijntjes. Ze is ook hoger maar toch heeft ze de eerlijke goedgehartige kijk en nijntje vindt haar lief. De les begint en konijntjes leren krulletjes doen, rekenen. Ze leren ook "*een heel leuk lied*"¹⁴⁵ maar ook spelen ze met houten blokkjes en bouwen van ze een stad. "*en daarna was het speelkwartier // zij speelden in het gras // en deden ook een spelletje // dat net een dansje was.*"¹⁴⁶ Daarna tekenen ze en Nijn tekent een boom en een blauwe zon. De

¹⁴⁴ BRUNA, Dick. *nijntje in de dierentuin*. p. 10.

¹⁴⁵ BRUNA, Dick. *nijntje op school*, p. 14.

¹⁴⁶ Ibidem, p. 18.

laatste activiteit op school is het voorlezen door de juf. Daarna gaan de konijntjes terug thuis en de juf roept: "*doe de groeten thuis.*"¹⁴⁷

Het doel van dit verhaal is te tonen dat het school een leuke plaats is. Dus ze is er mooi afgebeeld en beschreven, evenals de lerares. Er wordt ook getoond dat er leuke dingen worden geleerd. Het leren hier lijkt een beetje op de didactiek van Comenius, want de konijntjes leren door eigen activiteit, het is het leren door iets te doen.

Het tekenen wordt ook met een mooi detail gepresenteerd. Nijntje heeft in het verhaal een blauwe zon getekend en niemand vond het raar of slecht. Het behoort tot kinderlijke fantasie en creativiteit. Zelfs de kinderen doet het vaak zo. Dus een ander verschijnsel waarin zich kinderen met het verhaal kunnen herkennen.

Op het einde van de les wordt het aan de konijntjes door de juf voorgelezen. Op deze manier wordt beklemtoond dat het voorlezen van groot belang is.

Het kind krijgt ervan een gevoel dat de school heel fijn is. De ouders zijn daar niet om te helpen, het kind moet een beetje zelfvoorzienend zijn, maar er zijn meer kinderen van dezelfde leeftijd en dus veel kinderen om mee te spelen. Ze leren samen te werken. Bruna spiegelt met dit verhaal hoe het op school werkt, dus de kinderen zullen niet bang zijn, maar ze zouden zich verheugen op de nieuwe omgeving en vooral vrienden.

3.7 nijntje gaat logeren

Op een dag krijgt nijntje een brief van haar vriendin, die haar uit nodigt om bij haar te logeren. Nijntje is blij en wil gaan. Het is de allereerste keer dat ze alleen gaat, haar moeder brengt haar naar de bus.¹⁴⁸ Nijntje's vriendinnetje met haar moeder wachten op nijntje al bij de halte. De twee konijntjes praten heel veel samen, want ze zijn goede vriendinnen en hebben elkaar lang niet gezien. Dan spelen ze samen in verstopperij in de tuin, daarna krijgertje. Nijntje probeert voor de eerste keer het rolschaatsen.

Het vriendinnetje heeft in dit verhaal geen naam. Toch kan ze al schrijven, dus ze zal even oud zijn als nijntje.

¹⁴⁷ Ibidem, p. 26.

¹⁴⁸ BRUNA, Dick. *nijntje gaat logeren*, p. 6.

In dit verhaal is het belangrijk, dat nijntje nieuwe dingen probeert, zoals het rolschaatsen en het voor eerste keer alleen op reis gaan. Ze is niet bang en blijft wel voorzichtig. Hierbij dient ze tot een goed en inspirerend voorbeeld.

3.8 opa en oma pluis

Oma en opa pluis houden van hun kleindochter nijn. Ze komt dikwijls op bezoek. Ditmaal krijgt ze cadeautjes van haar grootouders.

Omdat de opa timmert graag, heeft hij voor nijn een step in haar favoriete kleur gemaakt. Ze juicht en stept door de tuin. Na een poosje gaat ze kijken wat oma doet. Oma breit en nijntje leert het ook en breit een warme doek voor oma pluis voor de winter.¹⁴⁹ Dus niet alleen nijntje krijgt een cadeau maar ze ook geeft een. Het is een prachtige weergeving voor dat niet allen het krijgen maar vooral het geven behoort tot het leven en Bruna beelde het in dit verhaal op de situatie met cadeautjes af.

*"Toen dronken zij een kopje thee // en opa pluis deed mee // er waren boterkoekje bij // en nijntje mocht er twee"*¹⁵⁰ Volgens de calvinistische traditie waren de Nederlanders opgevoegd tot de terughoudendheid en dat uitte zich in alle kanten van hun leven, derhalve ook in zoiets als is het snoepen.¹⁵¹ Met de uitdrukking dat nijntje *"mocht er twee"* (koekjes) nemen wordt er bedoeld dat haar grootouders van haar echt houden.

Oma en opa pluis lijken een beetje op knuffeldieren. Bruna kon meesterlijk de verschillen tussen enkele konijnen afbeelden zonder de behoefte om zijn stijl te veranderen. Dankzij dit feit zien oma en opa echt als lieve grootouders en passen met hun uiterlijk in het verhaal. De opa pluis draagt een tuinbroek en timmert graag, de oma pluis draagt een jurk en breit graag. Zoals bij de ouders van nijntje, worden ook hier de vrouwelijke en mannelijke archetypen bewaard.

¹⁴⁹ BRUNA, Dick. *oma en opa pluis*, p. 16.

¹⁵⁰ BRUNA, Dick. *oma en opa pluis*, p. 20.

¹⁵¹ Het calvinistische verleden van Nederland is altijd weggemoffeld. Zie *Nrc.nl* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<https://www.nrc.nl/nieuws/2009/05/30/het-calvinistische-verleden-van-nederland-is-altijd-11734250-a916487>>.

3.8.1 opa en oma plus in dialect

Gewoon worden kinderboeken in het Algemeen Nederlands geschreven. Dit geldt ook voor de prentenboeken van Dick Bruna. Maar vanaf 2013 worden enkele titels in dialecten uitgegeven. Het meest vertaalde prentenboek in een dialect is *oma en opa plus*. De reden is eenvoudig. De boeken kunnen nu door grootouders in hun dialecten worden voorgelezen. De lijst van titels en de dialecten in de alfabetische volgorde is in de tabel hieronder toegevoegd te zien.¹⁵²

Titel	Dialect
opa en oma plus	Achterhooks
opa en oma plus	Brabants
opa en oma plus	Dreins
opa en oma plus	Grunnegers
aupa en auma plúis	Haags
bompa en bomma plus	Mestreechs
opoa en omoa plus	Mokums
opao en opoe plus	Nimweegs
opa en opoe plus	Rotjeknors
groôf en oòtje pluûs	Spaokeburgs
pake en beppe plus	Stellingwarfs
opa en oma plus	Twente
opa en oma plus	Utregs
opa en om plus	Zeeuws

Tabel 1: De namen van titel opa en oma plus in dialecten

3.9 lieve oma plus

Al op de eerste kijk laat de titepagina de thema van dit boek weten. Wegens het graf het klaar is dat er over dood is. En dan op de eerste pagina staat er expliciet.

¹⁵² Zie *De winkel van nijntje* [online]. Geraadpleegd op 9 april 2017 van <<https://www.dewinkelvannijntje.nl/boeken/dialecten.html?limit=all>>.

"oma pluis was dood gegaan."¹⁵³ Oma pluis lag gewoon in haar bed, maar opa hilde en daarvan wiste nijn dat er iets gebeurt, want opa hilde nooit. Oma werd in de kist gelegd en de hele familie hilde. Oma is naar een mooie plek in het grote bos gebracht. Daar zou niemand haar storen in haar rust. Tijdens de bergafenis zei de vader een dankwoord voor haar daden. Nijntje gaat soms naar het graf toe, om het graf te verzorgen, plantjes eraan te zetten en met oma te praten.

Dood is een zwaar thema in het algemeen. Voor kinderen is het nog ingewikkelder om te begrijpen wat er gebeurt als iemand dood is. Bruna heeft het een beetje makkelijker gemaakt, misschien hangt het met zijn eigen verlies van geliefde moeder af. Hij laat de kinderen zien, dat het verdriet op plaats is, toont hoe het begraven verloopt. En vooral laat Bruna zien, dat de overleden persoon stil blijft in onze levens op bepaalde manier (door het rouwen, in herinneringen).

3.10 nijntje in het museum

In dit boekje bezoekt nijntje met haar ouders een museum van moderne kunst. Voor het bezoek twijfelt vader pluis of nijntje al te rijp voor museum is, maar ze is over het idee enthousiast. Dus vader, moeder en nijntje pluis gaan samen naar het museum. Daar ziet nijntje een schilderij van een appel dat door de wijs van afbeelding herinnert aan Magritte's *Ceci n'est pas une pomme*. Het is een interessant en verborgen paradox, want nijntje zegt erover "hij is net echt"¹⁵⁴ en Magritte schreef een hele overweging over "Het verraad van de voorstelling." Volgende verwijzing naar bekende kunstenaar is naar Matisse en zijn *La Gerbe*, veel uitgeknipte bladeren in primaire kleuren. Het is niet zo verrassend, dat Bruna hier voor Matisse heeft gekozen, omdat hij tot zijn grootste inspirator behoort. Matisse heeft dit kunstwerk geknipt en zo lijkt ook het kunstwerk in het boekje. "het lijkt wel of het is geknipt met een gewone schaar,"¹⁵⁵ zegt nijntje als ze voor veel kleine geknipte konijnenhoofden op de muur staat. En nog een allusie bij dit kunstwerk, ook Bruna heeft vaak de schaar voor zijn werk gebruikt. Dat Bruna ook door Mondriaan was beïnvloed, is ook in andere kunstwerk in het museum te zien, in een die veel op Mondriaans composities lijkt.

¹⁵³ BRUNA, Dick. *Lieve oma pluis*, p. 2.

¹⁵⁴ BRUNA Dick, *Nijntje in het museum*, p. 8.

¹⁵⁵ Ibidem, p. 20.

Bruna maakt ervan een grapje, als hij nijntje laat zeggen "*alleen weet ik niet zo precies hoe of ik kijken moet.*"¹⁵⁶

De boodschap van dit verhaal is, dat het leuk is ook voor kinderen om zulke institutie te bezoeken. Zoals nijntje zegt "*o wat heb ik veel gezien ik vind museums fijn.*"¹⁵⁷ Alsmede kunnen de kleine lezers het verschil tussen de realiteit en fantasiewereld in een eenvoudig wijs ontdekken – "*kijk nijn, zei vader, een konijn dat lijkt wel wat op jou // nee hoor, zei nijn, want ik ben echt // en ik ben ook niet blauw*"¹⁵⁸ en "*een beer, een echte beer, riep nijn // maar vader pluis zei: neen // een echte beer is lekker zacht // en deze is van steen.*"¹⁵⁹ ook hier speelde Brunna met verwijzingen, want de stenen beer lijkt op zijn logo voor de *Zwarte Beertjes*.

3.11 nijntje en nina

Nijntje heeft een buitenlandse vriendin, "*zij woonde in een land, heel ver van nijntjes land vandaan*"¹⁶⁰ en ze schrijven elkaar brieven. Op een dag kwam er een brief waarin stond dat nina op bezoek zal komen, en dat er gebeurt ook. Het is opmerkelijk dat ze vliegt alleen, zonder een begeleider. De familie pluis haalde haar af en zorgde voor haar als ze hun eigen was. Bij de thee waren koekjes bij en "*ieder mocht er twee*"¹⁶¹ - dat heeft hier dezelfde betekenis zoals bij nijntjes bezoek bij opa en oma pluis.

Bij nina is aanmerkelijk dat ze van bruine kleur is. Ook nijntje kan zien dit verschil en ze vindt het mooi "*ik vind jouw kleur zo mooi, zei nijn jij bent zo prachtig bruin*"¹⁶² zelfs zegt ze, dat zij graag ook bruin zou zijn: "*en 's avonds bij het uitkleden zei nijntje: weet je dat ik ook liever een bruine buik en niet zo'n witte had*"¹⁶³ Doordat laat Brunna de kinderen zien, dat het verschil tussen ze geen slechte ding is. Het

¹⁵⁶ BRUNA, Dick. *Nijntje in het museum*, p 16.

¹⁵⁷ Ibidem, p. 22.

¹⁵⁸ Ibidem, p. 18.

¹⁵⁹ Ibidem, p. 12.

¹⁶⁰ BRUNA, Dick. *Nijntje en nina*, p.2.

¹⁶¹ Ibidem, p. 20.

¹⁶² Ibidem, p. 16.

¹⁶³ Ibidem.

uiterlijk zegt niets over hoe de persoon is. Hij reageert ermee op de migratie door die veel mensen met voor Nederlanders een exotische uiterlijk naar Nederland zijn gekomen. Bruna leert kinderen te accepteren de verschillen.

3.12 nijntjereeks

Nijntje optreedt in 34 boeken¹⁶⁴ Hier zijn ze chronologisch gerangschikt, met het jaar in van uitgave in tussenhaakjes.

nijntje (1955), *nijntje in de dierentuin* (1955), *nijntje in de sneeuw* (1963), *nijntje aan zee* (1963), *nijntje vliegt* (1970), *het feest van nijntje* (1970), *nijntje in de speeltuin* (1975), *nijntje in het ziekenhuis* (1975), *nijntjes droom* (1979), *nijntje op de fiets* (1982), *nijntje op school* (1984), *nijntje gaat logeren* (1988), *opa en oma pluis* (1988), *nijntje huilt* (1991), *het huis van nijntje* (1991), *nijntje in de tent* (1995), *lieve oma pluis* (1996), *nijntje in het museum* (1997), *nijntje en nina* (1999), *het feest van tante trijn* (2000), *het spook nijntje* (2001), *nijntje de toverfee* (2001), *nijntje danst* (2002), *de brief van nijntje* (2003), *kleine pluis* (2003), *de tuin van nijntje* (2004), *nijntje in luilekkerland* (2005), *een fluit voor nijntje* (2005), *hangoor* (2006), *koningin nijntje* (2007), *nijntje en de seizoenen* (2008), *nijntje wordt kunstenaar* (2008) *een cadeau voor opa pluis* (2009)

Binnen de 56 jaren liet Bruna nijntje verschillende situaties te beleven. Ze viert verjaardag in *het feest van nijntje*, bevindt zich in een ziekenhuis, in kleine pluis krijgt ze een broer/zus (wordt er als kleine pluis gesproken), ze wordt koningin en kunstenaar, maar ook doet de gewone dingen, bijvoorbeeld huilt. Uit elk verhaal, krijgt de lezer een boodschap, elk verhaal eindigt goed en nijntje wordt als het voorbeeld van voorbeeldig gedrag voorgesteld.

3.13 nijntje en musicals

Nijntje heeft veel meegemaakt. Ze is naar school, naar de dierentuin, en op vakantie gegaan, heeft de heleboel dingen geleerd, en krijgt een vaste positie op het literaire veld.¹⁶⁵ *Toen nijntje 45 jaar oud werd, ontstonden er plannen voor een nintje*

¹⁶⁴ In memoriam Dick Bruna. Zie *Vrij Nederland* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<https://www.vn.nl/dick-bruna-in-memoriam/>>.

¹⁶⁵ VROOLAND-LÖB, Truusje. Het fascinerende fenomeen Bruna. *Literatuur zonder leeftijd*, p. 17.

musical,¹⁶⁶ natuurlijk met de bedoeling om aan Bruna's verhalen vast te houden. Dat lukte en er ontstonden niet alleen een, maar zelfs vier musicals over nijntje en haar familie en vrienden.

In 2001 verscheen *nijntje, de musical*. Onder de regie van Ivo de Wijs en Joos Stokkermans ontstonden er zestien liedjes¹⁶⁷ gebaseerd op Bruna's prentenboeken, namelijk op: *het huis van nijntje, opa en oma pluis, nijntje en nina, nijntje huilt, nijntje aan zee, het feest van nijntje* en *nijntje vliegt*.¹⁶⁸ In de musical treden behalve nijntje ook moeder pluis, vader pluis, vriendin nina, engel, oma, vriendin aagje en opa, op. Een interessant element is er ook de rol van "Meneer Dick Bruna,"¹⁶⁹ die de voorstelling zingend op zijn fiets begint¹⁷⁰ want hij altijd fietste naar zijn atelier. En de musical *nijntje* oogstte succes.¹⁷¹ Het is niet verrassend, dat er in 2004¹⁷² volgende musical ontstond, *nijntje is er weer*, gebaseerd op de volgende boeken: *nijntje, nijntje op school, nijntje in de sneeuw, het spook nijntje, nijntje de toverfee* en *kleine pluis*.¹⁷³ Ook deze optreding was bij het publiek populair,¹⁷⁴ *de voorstelling trekt zes keer per week een volle zaal*. In de derde musical van 2007, *nijntje op vakantie*, gaat nijntje – als de naam verradt – op vakantie. Haar ouders en vriendin nina zijn natuurlijk erbij, maar oma pluis voelt zich niet goed. In deze musical was ook het verhaal *lieve oma pluis* gebruikt, hoewel niet letterlijk.¹⁷⁵ Ter gelegenheid van nijntje's 60e verjaardag ontstond er in 2015 nog één musical met treffend naam, *nijntje viert feest*.¹⁷⁶

¹⁶⁶ LINDERS, Joke. *Dick Bruna*, p. 433.

¹⁶⁷ Nijntje: De musical. Zie *Muziekweb: de muziekbibliotheek van nederland* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <<https://www.muziekweb.nl/Link/HFX5023/Nijntje-De-musical>>.

¹⁶⁸ LINDERS, Joke. *Dick Bruna*, p. 435.

¹⁶⁹ Ibidem.

¹⁷⁰ Ibidem, p. 436.

¹⁷¹ LINDERS, Joke. *Dick Bruna*, p. 450.

¹⁷² Ibidem, p. 460.

¹⁷³ LINDERS, Joke. *Dick Bruna*, p. 452.

¹⁷⁴ LINDERS, Joke. *Dick Bruna*, p. 460.

¹⁷⁵ Nijntje op vakantie. Zie *Musicalworld* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <http://www.musicalworld.nl/artikel/nijntje_op_vakantie>.

¹⁷⁶ Feestelijke première van de musical Nijntje viert feest [verslag]. Zie *Trotsemoeders.nl* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van. <<https://trotsemoeders.nl/2015/02/feestelijke-premiere-van-de-musical-nijntje-viert-feest-verslag/>>.

3.14 Het nijntje museum

Midden in het Utrechtse Museumkwartier op bijna 1000m² bevindt zich een paradijs voor alle fans van nijntje. Het *nijntje museum*.¹⁷⁷ Meer dan op een museum, lijkt het op een speeltuin ingericht met de motieven van nijntje's wereld, waarin vooral de peuters en kleuter kunnen spelen zoals ze zelf in een van de Bruna's prentenboeken verschijnen.

*"Het nijntje museum is de wereld in het klein. In tien themaruimten ontdekken peuters en kleuters stap voor stap de wereld om hen heen."*¹⁷⁸ De kinderen kunnen daar niet alleen de vormgeving van de prentenboeken zien maar er wordt ook regelmatig voorgelezen.

3.15 nijntje de film

In 2013¹⁷⁹ ontstond er een film over nijntje, haar familie en vrienden, die eenvoudig *nijntje de film* heet. Voor de regie zorgde Hans Perk en voor het scenario James Still en Fine Trossel. De film is geanimeerd en duurt 68 minuten, een evenredig tijdstip. De film is in het Nederlands en Engels (*Miffy the movie*) nagesynchroniseerd. Wat de plot betreft, speelt het film in dierentuin af. Nijntje en haar vrienden zoeken naar een schat en ze vragen ook de kinderen om hem mee te helpen.¹⁸⁰

De film was twee keer genomineerd voor een prijs – in 2013 op de *Nederlands Film Festival* voor *audience award* en in 2014 op *Rembrandt awards* in de categorie *Beste Nederlandse jeugdfilm*. In 2013 op *Cinekid film awards*, heeft de film in de categorie *Best Dutch Film* gewonnen.¹⁸¹

¹⁷⁷ Over het museum. Zie *Nijntje museum* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <<http://nijntjemuseum.nl/over-het-museum/>>.

¹⁷⁸ Ontdek jouw wereld samen met nijntje en haar vriendjes. Zie *Nijntje museum* [online]. Geraadpleegd op 20 april 2017 van <<http://nijntjemuseum.nl/ontdek/>>.

¹⁷⁹ Nijntje de film (2013). Zie *IMDb - Movies, TV and Celebrities - IMDb* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<http://www.imdb.com/title/tt1690991/>>.

¹⁸⁰ Zie *Miffy the movie* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<http://www.miffythemovie.com/index.php?p=info>>.

¹⁸¹ Nijntje de film (2013) Awards. Zie *IMDb - Movies, TV and Celebrities - IMDb* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <http://www.imdb.com/title/tt1690991/awards?ref_=tt_awd>.

3.16 nijntje en media

In de moderne tijd van internet en het commercialiseren blijft nijntje niet achter. Ze heeft haar eigen webpagina¹⁸², die niet alleen als een bron voor zakelijke informatie dient maar vooral als plaats voor het spelen met nijntje en het voorlezen van verhalen. Op het youtube kanaal van nijntje worden regelmatig filmpjes met haar en haar vrienden gedeeld en op haar twitter¹⁸³ en instagram¹⁸⁴ actuele berichtjes nemen toe, zodat haar fans kunnen op de hoogte blijven. Echter gaat nijntje met de tijd nog verder mee. Er zijn ook applicaties voor smartphone ontstaan. *"De apps van nijntje zijn speciaal ontwikkeld voor peuters en kleuters en zijn zo opgebouwd dat het voor zowel de allerkleinsten als grotere kinderen leerzaam en leuk is. De kleintjes kunnen heerlijk luisteren naar het verhaal, terwijl grotere kinderen actief mee kunnen doen met de spelletjes."*¹⁸⁵ Nijntje is niet alleen in de boeken te vinden, maar ze verschijnt ook op allerlei plaatsen in de mediawereld.

3.17 nijntje over de Nederlandse grens

Dat nijntje een fenomeen is, bekrachtigt niet alleen haar populariteit in Nederland, maar ook dat ze internationaal bekend is. Dankzij de vertalingen kennen de verhalen over haar avonturen kinderen rond de wereld. Ze is zelfs een patroon van een stad geworden en heeft een speciale positie in Japan.¹⁸⁶

3.17.1 Vertalingen van nijntje

Vroeger was nijntje over de Nederlandse grensen onder verschillende namen bekend. Nijntje werd vertaald met haar boeken. De Nederlandse naam nijntje is voor meeste talen slecht uitspreekbaar, zodat ze alternatieve namen kreeg. Dus in het Frans heette ze *mouffe* of *petit lapin*, *ninchen* in het Duits, *milla* in het Fins, *lilla kanin* in het

¹⁸² Zie *Nijntje* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <<https://www.nijntje.nl/>>.

¹⁸³ Zie *Nijntje* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <https://twitter.com/nijntje_nl>.

¹⁸⁴ Zie *Nijntje* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <https://www.instagram.com/nijntje_nl/>.

¹⁸⁵ Zie *Nijntje apps* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <<https://itunes.apple.com/us/app/nijntje-apps/id662841887?mt=8>>.

¹⁸⁶ De invloed van Dick Bruna in Japan. Zie *Nrc.nl* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<https://www.nrc.nl/nieuws/2017/03/16/teken-als-bruna-7392270-a1550438>>.

Zweeds, *kleintjie* of *katryntjie* in het Afrikaans, *nyanti* in het Arabisch, *usako-chan* in het Japans, en *mi fei* in het Chinees,¹⁸⁷ Nu heeft ze (vanaf 1996¹⁸⁸) overal buiten de Nederlandse grenzen één naam, miffy. De naam miffy is uit Engels en heeft geen betekenis, maar klinkt lief en duidt aan dat miffy een meisje is.

Nijntje wordt naar meer dan 50 talen vertaald.¹⁸⁹ Naar de "gewone" talen, zoals die in vorige alinea, maar ook naar meer exotische, zoals het Surinaamse Sranantongo.¹⁹⁰

braille

Bruna was met zijn werk echt vastgebonden. De boeken waren vertaald en hij reisde op uitnodiging van zijn buitenlandse uitgevers naar De Verenigde Staten, Engeland, Ierland, Japan en Hongkong, waar hij las voor, interviews gaf en boeken signeerde.¹⁹¹

3.17.2 nijntje en Tsjechië

Ook in Tsjechië wordt aan nijntje aandacht geschonken, eveneens onder de naam miffy. Helaas wordt ze niet voorgesteld door de primaire boeken over haar, die wereldberoemd en populair zijn. Voor het uitgeven van Bruna's werk zorgt de uitgeverij *Baobab*. Tot nu toe zijn er zes¹⁹² boeken uitgegeven, alle zijn van educatief karakter. Ze zijn uit karton met frequente knipsels gemaakt waardoor kinderen kunnen zien wat op de volgende pagina staat. De kleine vormaat is behouden, de boeken zijn van afmeting 110x110 mm. Hoewel ook deze boeken van Bruna zijn, wordt zijn stijl van schrijven niet zoveel behouden. Miffy wordt aangepast aan de regels van

¹⁸⁷Zie *Nijntje van Dick Bruna heet overal anders* [online]. Geraadpleegd op 20 april 2017 van <<http://www.ad.nl/nieuws/nijntje-van-dick-bruna-heet-overal-anders~a7758be6/>>.

¹⁸⁸Zie *Over nijntje* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<https://www.nijntje.nl/over-nijntje>>.

¹⁸⁹Zijn boeken. Zie *Nijntje* [online]. Geraadpleegd op 20 april 2017 van <<https://www.nijntje.nl/zijn-boeken>>.

¹⁹⁰Nijntje in het Sranantongo vertaald. Zie *Taaluniversum.org* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<http://taaluniversum.org/nieuws/1656/>>.

¹⁹¹NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*, p. 74.

¹⁹²Dick Bruna. Zie *Baobab* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<http://www.baobab-books.net/dick-bruna>>.

Tsjechische spelling, dus er wordt de interpunctie gebruikt en het verschil tussen kleine en grote letters gemaakt.

In *Kdo je v zoo, Miffy?*¹⁹³ leren kinderen de dieren benoemen, in *Jaká je to barva, Miffy?*¹⁹⁴ leren kinderen de kleuren. In *Miffy má lupu!*¹⁹⁵ kijken de lezers door de knipsels met een loep met nijntje mee. Op gelijke manier werken ook *Kuku Miffy! Kdo je tam?*¹⁹⁶ en *Kuku Miffy! Kdo je to?*¹⁹⁷. In *Počítej s Miffy. Kolik je to?*¹⁹⁸ leert nijntje kinderen op een grappige manier rekenen.

3.17.3 nijntje wordt patroon

Na de terreur van 11 september 2002, heeft het bestuur van New York besloten nijntje als patroon van de stad te kiezen. Ze wilden aan de stad een vriendelijk voorkomen geven. Het bestuur van New York heeft nijntje gekozen, omdat ze Disney te commercieel vonden¹⁹⁹. Ter deze gelegenheid ontstond er ook een speciaal gemaakt boek. *Miffy loves New York city*²⁰⁰ is een toeristisch gids, bedoeld grotendeels voor families met kinderen. Op 32 pagina's bezoekt nijntje – in dit geval miffy, en haar familie de Central Park, Rockefeller Center, de Bronx Zoo, Brooklyn Bridge, en andere populaire New Yorkse plekken, maar er worden ook de typische elementen van de stad voorgesteld, zoals de metro, gele taxi's en hotdog kiosken²⁰¹

¹⁹³ BRUNA, Dick. *Kdo je v zoo, Miffy ?*. 2017.

¹⁹⁴ BRUNA, Dick. *Jaká je to barva, Miffy?*. 2017.

¹⁹⁵ BRUNA, Dick. *Miffy má lupu!*. 2017

¹⁹⁶ BRUNA, Dick. *Kuku Miffy! Kdo je tam?*. 2011.

¹⁹⁷ BRUNA, Dick. *Kuku Miffy! Kdo je to?*. 2011.

¹⁹⁸ BRUNA, Dick. *Počítej s Miffy. Kolik je to?*. 2011.

¹⁹⁹ Nijntje nieuwe gezicht van New York. Zie *Marketingfacts* [online]. Geraadpleegd op 20 april 2017 van <http://www.marketingfacts.nl/berichten/nijntje_nieuwe_gezicht_van_new_york>.

²⁰⁰ BRUNA, Dick. *Miffy loves New York city*. 2003.

²⁰¹ Children's Book Review: Miffy Loves New York City! Dick Bruna. Zie *Publishersweekly* [online]. Geraadpleegd op 20 april 2017 van <<http://www.publishersweekly.com/9781592261796>>.

3.17.4 nijntje en Japan

Vanaf 1964 verschijnt nijntje in Japan en ook hier wordt ze inmiddels populair bij alle leeftijdsgroepen. Circa 60% "van alle nijntje boeken ter wereled is in Japan verkocht."²⁰² Nijntje is in Japan zoveel populair want ze lijkt op de Japanse kawaii-cultuur. "Kawaii betekent schattig of lieflijk en is een belangrijk onderdeel van de Japanse pop-cultuur."²⁰³ Een proef, dat nijntje inderdaad een sterke positie in Japan heeft, is dat ze zelfs nijntje voor overheidscampagnes wordt gebruikt.²⁰⁴

In 1974 creëert het Japanse bedrijf Sanrio zijn figuurtje, een poesje die *Hello Kitty* heet.²⁰⁵ Bruna was er overtuigd van ze door nijntje te veel was geïnspireerd. Deze zaak is nog niet opgelost en waarschijnlijk zal het zo blijven.

Bruna voerde een proces ook tegen het figuurtje *Cathy*, ook van Sanrio, die te veel op nijntje leek. Bruna won in 2011 en het gerechtelijk bedrag schonk hij aan Japan, namelijk aan de slachtoffers van tsunami.²⁰⁶

²⁰² 'Aaibare Nijntje staat dicht bij Japanse cultuur'. Zie *Nos.nl* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<http://nos.nl/artikel/2158850-aaibare-nijntje-staat-dicht-bij-japanse-cultuur.html>>.

²⁰³ *Ibidem*.

²⁰⁴ *Ibidem*.

²⁰⁵ Nijntje versus Hello Kitty. Zie *InfoNu.nl* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<http://hobby-en-overige.infoNu.nl/diversen/79982-nijntje-versus-hello-kitty.html>>.

²⁰⁶ Nijntje en Hello Kitty begraven strijdbijl. Zie *De Volkskrant* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<http://www.volkskrant.nl/buitenland/nijntje-en-hello-kitty-begraven-strijdbijl~a2442469/>>.

Conclusie

Het doel van dit werk is de totale ontleding van nijntje als een fenomeen, de analyse van enkele boeken over haar, de invloed van Bruna's jeugd en familielevens aan zijn werk.

Van de analyse heb ik afgeleid op de eerste plaats, dat de verhalen over nijntje altijd een goed eind hebben. Vanuit het invalshoek van het kind is het bijna nodig, de kinderen hebben behoefte aan veiligheid en dat wordt vervuld.

De minimalistische stijl van de afbeelding en redelijk aantal woorden laten de fantasie van de ontvanger van het verhaal werken. Hoewel de verhalen kort zijn, dankzij de ruimte die Bruna voor de creativiteit laat, kunnen de verhalen altijd verschillend zijn. Bruna gebruikt in de boeken geen concrete plaatsen, bijvoorbeeld de school kan voorstellen een school in de buurt maar ook die in andere land. Bruna's verhalen blinken in de universaliteit uit. Dankzij dat kunnen de kinderen overal ter wereld nijntjes avonturen mee beleven.

Elk verhaal draagt een boodschap betreffend het goede gedrag. Nijntje wordt als het ideaal afgebeeld. Ze wordt als de draagster van de opvoedende functie weergegeven.

Al 3 generaties zijn met nijntje opgegroeid. De boeken over haar leven werden in de tijdperk van 56 jaren ontstaan. Ook ze is door bepaalde ontwikkeling gegaan. In de eerste verhalen schijnt ze als hulpeloos jong en in de loop van de tijd krijgt ze zelfbewustere voorkomen. Ze gaat alleen op reis in *nijntje gaat logeren* (1988), beleeft moeilijke levenssituatie in *lieve oma plus* (1996), en in *de brief van nijntje* (2003) schrijft zelf een brief thuis, omdat ze op een kamp is.

Wat betreft de invloed van Bruna's familie, is er ongetwijfeld invloed van zijn vader. Naar Bruna's vader gingen verschillende kunstenaars en ontwerpers, van die Dick af en toe een les kreegde. Ook de vader stuurde hem naar Londen en Parijs waar Dick zijn liefde tot kunst verdiepte. En dan was het ook zijn vader, diegene hem de plaats van de ontwerper gaf, waarin Dick zijn talent konde uiten, die daarna tot het ontstaan van nijntje overging.

Bronnen

Primaire literatuur

BRUNA, Dick. *Jaká je to barva, Miffy?*. 1. vyd. Praha. Baobab & GplusG, 2017. ISBN 978-80-7515-048-6.

BRUNA, Dick. *Kdo je v zoo, Miffy ?*. 1. vyd. Praha. Baobab & GplusG, 2017. ISBN 978-80-7515-049-3.

BRUNA, Dick. *Kuku Miffy! Kdo je tam?*. 1. vyd. Praha. Baobab & GplusG, 2011. ISBN 978-80-87060-39-1.

BRUNA, Dick. *Kuku Miffy! Kdo je to?*. 1. vyd. Praha. Baobab & GplusG 2011. ISBN 978-80-87060-40-7.

BRUNA, Dick. *Lieve oma pluis*. Amsterdam: Mercis Publishing bv, 1997. ISBN 9789056471712.

BRUNA, Dick. *Miffy má lupu!*. 1. vyd. Praha. Baobab & GplusG, 2017. ISBN 978-80-7515-050-9.

BRUNA, Dick. *Počítej s Miffy. Kolik je to?*. 1. vyd. Praha. Baobab & GplusG, 2011. ISBN 978-80-87060-38-4.

BRUNA, Dick. *Nijntje*. Amsterdam: Mercis, 2015. ISBN 9789073991927.

BRUNA Dick. *Nijntje en nina*. Amsterdam: Mercis Publishing bv, 1999. ISBN 9789056473624.

BRUNA, Dick. *Nijntje gaat logeren*. Amsterdam: Mercis Publishing bv, 1988. ISBN 90 73991 17 X.

BRUNA, Dick. *Nijntj in het museum*. Amsterdam: Mercis Publishing bv, 1997. ISBN 90-5647-431-6.

BRUNA, Dick. *Nijntje op school*. Amsterdam: Mercis Publishing bv, 1984. ISBN 9789073991897.

BRUNA, Dick. *Opa en oma pluis*. Amsterdam: Mercis Publishing bv, 1988. ISBN 9789073991903.

Secondaire literatuur

BEKKERING, Harry, Nettie HEIMERIKS a Willem van. TOORN. *De Hele Biblebontse berg: de geschiedenis van het kinderboek in Nederland & Vlaanderen van de middeleeuwen tot beden*. 1e druk. Amsterdam: Querido, 1989. ISBN 902146554X.

BESEDOVÁ, Petra. *Literatura pro děti a mládež ve výuce cizích jazyků*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-393-2.

ENGELBRECHT, Wilken a kol., *Dějiny nizozemské a vlámské literatury*. 1. vyd. Praha: Academia, 2015, ISBN 978-80-200-2476-3.

GORP, Hendrik van. *Lexicon van literaire termen: stromingen en genres, theoretische begrippen, retorische procédés en stijlfiguren*. 4e volledig herziene druk. Groningen, Netherlands: Wolters-Noordhoff, 1991. ISBN 9001341586.

HUNT, Peter, Sheila G. Bannister RAY. *International companion encyclopedia of children's literature*. New York: Routledge, 1996. ISBN 0-415-08856-9.

JOOSEN Vanessa, Katrien VLOEBERGHIS, *Uitgelezen jeugdliteratuur. Ontmoetingen tussen traditie en vernieuwing*. Leuven and Leidschendam. Lannoo Campus/Biblion, 2008, ISBN 9789080793392.

JOKE, Linders. *Dick Bruna*. 1^e druk Zwolle/Amsterdam: Waanders Uitgevers/Mercis Publishing, 2006. ISBN 90 400 9106 4.

NIEUWENHUIJZEN, Kees, Ella REITSMA. *Het paradijs in pictogram: Het werk van Dick Bruna*. 1e druk Amsterdam. Mercis bv, 1989. ISBN 90 00 02739 X.

NOORDUIJN, Mirjam. Een blik gericht op de horizon: kinder- en jeugd literatuur in de Lage landen. In: *Ons Erfdeel*, 2016(4), p.4 –13. ISSN 0030-2651.

MALÝ, Radek. Věkové vymezení čtenářských skupin a proměna syžetů současné české literatury pro děti a mládež. In: *Současnost literatury pro děti a mládež: Liberec 15.-16. října 2013*. 2014. ISBN 987-80-87607-26-8.

PARLEVLIET, Sanne. *Meesterwerken met ezelsoren: bewerkingen van literaire klassiekers voor kinderen 1850-1950*. Hilversum: Verloren, 2009. ISBN 9789087041212.

PETERKA, Josef. *Teorie literatury pro učitele*. 3. vyd. Jíloviště: Mercury Music & Entertainment, 2007. ISBN 978-80-239-9284-7.

RUTTEN, Céline. *Gesprekken met Dick Bruna*. Amsterdam: Atlas, 2011. ISBN 9789045019697.

VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*. 3e druk. Den Haag: Biblion, 1999. ISBN 9054831898.

VAN COILLIE, Jan. *Leesbeesten en boekenfeesten: hoe werken (met) kinder- en jeugdboeken?*. Voll. herz. ed. Leuven: Davidsfonds [u.a.], 2007. ISBN 978-907-6830-919.

VAN DEN HOVEN, Peter. *Grensverkeer: over jeugdliteratuur*. Den Haag: NBLC, 1994. ISBN 9789054830122.

VROOLAND-LÖB, Truusje. Het fascinerende fenomeen Bruna. In: *Literatuur zonder leeftijd*. 1991, (Jaargang 5), 17–24. ISSN 0920-4644.

Internetbronnen

A. W. Bruna Uitgevers [online]. Geraadpleegd op 31 mei 2016 van <<https://www.awbruna.nl/>>.

Dick Bruna. *Baobab* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<http://www.baobab-books.net/dick-bruna>>.

米飛兔 (Mǐ fēi tù) Zie *Craftstuff* [online]. Bijlage geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<http://craftstuff.tumblr.com/post/92641652954/via-pinterest>>.

De symbolische betekenis van kleuren [online]. Geraadpleegd op 6 april 2017 van <<https://www.heinpragt.com/symbols/kleuren.php>>.

Nijntje en Hello Kitty begraven strijdbijl. *De Volkskrant* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<http://www.volkskrant.nl/buitenland/nijntje-en-hello-kitty-begraven-strijdbijl~a2442469/>>.

De winkel van nijntje [online]. Geraadpleegd op 9 april 2017 van <<https://www.dewinkelvannijntje.nl/boeken/dialecten.html?limit=all>>.

Dick Bruna heet eigenlijk Henk, en voelt zich vier [online]. Geraadpleegd op 26 maart 2017 van <<https://www.nrc.nl/nieuws/2003/04/04/levenslang-vier-7633598-a123171>>.

Dick Bruna veroverde met Nijntje de wereld [online]. Geraadpleegd op 1 april 2017 van <<http://nos.nl/artikel/2158703-dick-bruna-veroverde-met-nijntje-de-wereld.html>>.

Nijntje. Zie: *Entoen.nu* [online]. Bijlage geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<http://www.entoen.nu/stijl/beeld-en-geluid/nijntje>>.

"Grote kunstenaar die heel de wereld veroverde" [online]. Geraadpleegd op 14 april 2017 van <<http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/cultuur%2Ben%2Bmedia/kunsten/1.2894575>>.

Kleine gedigten voor kinderen (1998) - Hieronymus van Alphen. *DBNL digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren* [online]. Geraadpleegd op 2 februari 2017 van <http://www.dbnl.org/tekst/alph002klei01_01/alph002klei01_01_0071.php>.

Nijntje de film (2013) Awards. *IMDb - Movies, TV and Celebrities IMDb* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <http://www.imdb.com/title/tt1690991/awards?ref_=tt_awd>.

Nijntje de film (2013). *IMDb - Movies, TV and Celebrities - IMDb* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<http://www.imdb.com/title/tt1690991/>>.

Nijntje versus Hello Kitty. *InfoNu.nl* [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<http://hobby-en-overige.infonu.nl/diversen/79982-nijntje-versus-hello-kitty.html>>.

Jan van Coillie. *Jeugdliteratuur.org* [online]. Geraadpleegd op 16 april 2016 van <<http://jeugdliteratuur.org/auteurs/jan-van-coillie>>.

Dick Bruna. *Kjoek* [online]. Geraadpleegd op 31 mei 2016 van <<http://www.kjoek.nl/schrijver/dick-bruna.html>>.

Nijntje nieuwe gezicht van New York. *Marketingfacts* [online]. Geraadpleegd op 20 april 2017 van <http://www.marketingfacts.nl/berichten/nijntje_nieuwe_gezicht_van_new_york>.

Dutch artist Dick Bruna created Miffy during a rainy holiday in 1955. She is now worth an estimated £150m. Zie *MailOnline* [online]. Bijlage geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<http://www.dailymail.co.uk/news/article-2402563/Miffy-gets-makeover-Childrens-favourite-revamped-wider-audience-60-years.html>>.

Mercis publishing [online]. Geraadpleegd op 31 maart 2017 van <<http://www.mercispublishing.nl/>>.

Miffy the movie [online]. Geraadpleegd op 21 april 2017 van <<http://www.miffythemovie.com/index.php?p=info>>.

Nijntje op vakantie. *Musicalworld* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <http://www.musicalworld.nl/artikel/nijntje_op_vakantie>.

Nijntje: De musical. *Muziekweb: de muziekbibliotheek van nederland* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <<https://www.muziekweb.nl/Link/HFX5023/Nijntje-De-musical>>.

Zijn boeken. Zie *Nijntje* [online]. Geraadpleegd op 20 april 2017 van <<https://www.nijntje.nl/zijn-boeken>>.

Nijntje apps [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <<https://itunes.apple.com/us/app/nijntje-apps/id662841887?mt=8>>.

Dick Bruna overleden. Zie Nijntje newsroom [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<http://nijntje.pr.co/143170-dick-bruna-overleden>>.

Ontdek jouw wereld samen met nijntje en haar vriendjes. *Nijntje museum* [online] Geraadpleegd op 20 april 2017 van <<http://nijntjemuseum.nl/ontdek/>>.

Over het museum. *Nijntje museum* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <<http://nijntjemuseum.nl/over-het-museum/>>.

Nijntje van Dick Bruna heet overal anders [online]. Geraadpleegd op 20 april 2017 van <<http://www.ad.nl/nieuws/nijntje-van-dick-bruna-heet-overal-anders~a7758be6/>>.

Het calvinistische verleden van Nederland is altijd weggemoffeld. Zie *Nrc.nl* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<https://www.nrc.nl/nieuws/2009/05/30/het-calvinistische-verleden-van-nederland-is-altijd-11734250-a916487>>.

De invloed van Dick Bruna in Japan. Zie *Nrc.nl* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<https://www.nrc.nl/nieuws/2017/03/16/teken-als-bruna-7392270-a1550438>>.

Nijntje [online]. Geraadpleegd op 31 mei 2016 van <<http://www.nijntje.nl/>>.

Omvang, lay-out en formaat [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/omvang-layout-en-formaat/>>.

Onderwerpen [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/onderwerpen/>>.

Over nijntje [online]. Geraadpleegd op 6 april 2017 van <<https://www.nijntje.nl/over-nijntje>>.

Prentenboek.nl: Wat is een prentenboek? [online]. Geraadpleegd op 2 april 2017 van <<http://www.prentenboek.nl/wat-is-een-prentenboek/>>.

Prijzen en onderscheidingen [online]. Geraadpleegd op 1 april 2017 van <<https://www.nijntje.nl/prijzen-en-onderscheidingen>>.

Children's Book Review: Miffy Loves New York City! Dick Bruna. *Publishersweekly* [online]. Geraadpleegd op 20 april 2017 van <<http://www.publishersweekly.com/9781592261796>>.

'Nijntje will live forever': wereld reageert bedroefd op dood Dick Bruna. Zie *Rtlnieuws* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<https://www.rtlnieuws.nl/nederland/nijntje-will-live-forever-wereld-reageert-bedroefd-op-dood-dick-bruna>>.

Nijntje in het Sranantongo vertaald. Zie *Taaluniversum.org* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<http://taaluniversum.org/nieuws/1656/>>.

Feestelijke première van de musical Nijntje viert feest [verslag]. *Trotsemoeders.nl* [online]. Geraadpleegd op 18 april 2017 van <<https://trotsemoeders.nl/2015/02/feestelijke-premiere-van-de-musical-nijntje-viert-feest-verslag/>>.

In memoriam Dick Bruna. Zie *Vrij Nederland* [online]. Geraadpleegd op 2 mei 2017 van <<https://www.vn.nl/dick-bruna-in-memoriam/>>.

Wat heeft 'cashkonijn' Nijntje financieel opgeleverd? [online]. Geraadpleegd op 1 april 2017 van <<https://fd.nl/ondernemen/1116492/wat-heeft-cashkonijn-nijntje-financieel-opgeleverd>>.

Zwarte Beertjes pocketcovers van Dick Bruna in Rijksmuseum [online]. Geraadpleegd op 31 maart 2017 van <<https://www.awbruna.nl/zwarte-beertjes-pocketcovers-van-dick-bruna-in-rijksmuseum/>>.

Resumé

Cílem této bakalářské práce bylo vystihnout Miffy nejen jako oblíbenou postavu literatury pro děti a mládež, ale i jako kulturní fenomén.

Bakalářská práce je rozdělena na tři kapitoly. V první z nich je věnována pozornost oblasti literatury pro děti a mládež, vymezení jejích pojmů, funkcí a čtenářských fází. Rovněž je zde nastíněna pozice zvířat v literatuře pro děti a mládež a představen pojem obrázková kniha, která se promítá v třetí kapitole.

Druhá kapitola mapuje život Dicka Bruny, autora obrázkových knih o Miffy, v nizozemském originále *nijntje*. Je zde podrobně vylíčen jeho život, rodinné vazby, práce v rodinném nakladatelství A.W. Bruna Uitgevers a posuny v jeho umělecké dráze.

Třetí kapitola je věnována Miffy. Jejím vzniku a podobě, obecným informacím o obrázkových knihách, jichž je hlavní hrdinkou, rozboru vybraných knih (*nijntje*, *nijntje in de dierentuin*, *nijntje op school*, *nijntje gaat logeren*, *opa en oma pluis*, *lieve oma pluis*, *nijntje in het museum* a *nijntje en nina*). Čtenář je v této kapitole rovněž seznámen s přesahy Miffy do běžného (médiá, překlady, plagiátorství) a kulturního (muzeum, muzikál, film).

Z rozboru bylo zjištěno, že obrázkové knížky o Miffy podněcují dětskou fantazii a vštěpují zásady slušeného chování, přičemž Miffy zůstává v pozici milé kamarádky.

Rovněž bylo zjištěno, že Miffy pro mnohé neznamena jen postavu z příběhů, ale čteně se objevuje i mimo oblast literatury.

Summary

The goal of this bachelor thesis is to capture Miffy not only as a popular character in children's literature, but also as a cultural phenomenon.

This bachelor thesis consists of three chapters. The first is concerned with children's literature, the specification of terms, functions and the position of literature in the reader's mental development. Attention is also paid to the position of animals in children's literature and to the term picture book, which appears in the third chapter.

The second chapter conducts a survey about the life of Dick Bruna, the author of picture books about Miffy (in Dutch *nijntje*). There is an elaborate representation of his life, family, work in family publishing A.W. Bruna Uitgevers and the development of his artistic career.

The third chapter is dedicated to Miffy. To her origin and form, to the general information about the picture books in which she plays the main position and to the analysis of selected books (*nijntje*, *nijntje in de dierentuin*, *nijntje op school*, *nijntje gaat logeren*, *opa en oma pluis*, *lieve oma pluis*, *nijntje in het museum* and *nijntje en nina*). In this chapter the reader gets acquainted with Miffy's overlaps into common (media, translations, plagiarism) and cultural (museum, musical, movie) life.

From the analysis was discovered, that the picture books about Miffy instigate children's fantasy and inculcate the basis of polite behaviour and at the same time stays Miffy in the position of a nice friend.

Likewise, means Miffy not only a character from a book, but she also is a phenomenon.

Lijst van tabellen

Tab. 1: De namen van titel opa en oma plus in dialecten p. 42

Bijlagen

Lijst van bijlagen

Bijlage 1: *Dick Bruna*

Bijlage 2: *nijntje*

Bijlage 3: *nijntje in het museum*

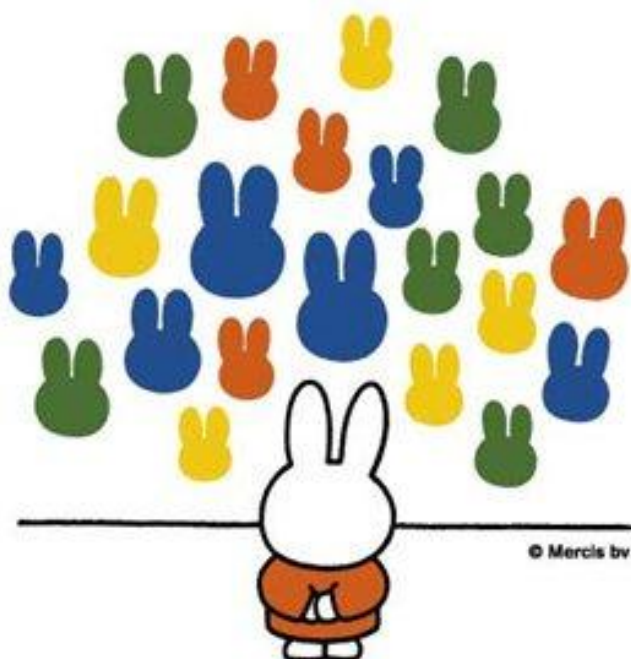
Bijlage 1 *Dick Bruna*

Bijlage 2 nijntje

Bijlage 3 *nijntje in het museum*

Anotace

Jméno autora: Eliška Šrubařová

Název fakulty a katedry: Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, katedra nederlandistiky

Název bakalářské práce: Het fenomeen nijntje

Anglický název bakalářské práce: The phenomenon Miffy

Český název bakalářské práce: Fenomén Miffy

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Eva Brázdová Toufarová

Počet znaků: 74 709 (text práce, včetně mezer)

Počet stran: 45

Počet příloh: 3

Počet použitých titulů: 72

- a. literární zdroje: 30
- b. internetové zdroje: 42

Klíčová slova: Nijntje, Miffy, Dick Bruna, kinder -en jeugdliteratuur, prentenboeken, Miffy, literatura pro děti a mládež, LPDM, ilustrované publikace, nizozemská obrázková kniha

Krátká charakteristika: Práce je zaměřena na postavu Miffy, v nizozemském originále nijntje, kterou vytvořil ilustrátor, grafik a autor dětských obrázkových knih, Dick Bruna. Je zde kladen důraz na rozbor 8 obrázkových knih o Miffy a její přesahy do každodenního života. Cílem práce je vystihnout Miffy nejen jako oblíbenou postavu dětské literatury, ale i jako kulturní fenomén.